

Republika e Kosovës
Republika Kosovo / Republic of Kosovo
Kuvendi i Komunës Rahovec

Opština Skupština Rahovac/Municipality of Rahovec

RAHOVEC / ORAHOVAC	
Njësia Nr./Br./No 01 (Kuvendi i Komunës)	
Nr./Br./No 33	Nr. i faq./Br. str./No. pg 1
Data/Datum/Date 26 / 12 / 2019	

Në bazë të nenit 12.2 shkronja (d), nenit 17 shkronja (e) dhe nenit 40 të Ligjit për Vetëqeverisje Lokale të Kosovës Nr.03/L-040 (Gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës Nr.28/2008), nenit 10 paragrafi 2 pika 2.4, nenit 40 dhe 46 paragrafi 1 i Statutit të Komunës së Rahovecit Nr. 1005 dt. 29.03.2017, Kuvendi i Komunës së Rahovecit në mbledhjen e mbajtur me datë 26.12.2019, merr këtë:

V E N D I M

Për vënien në debat publik të Planit Lokal për Veprim në Mjedis 2019-2024

1. Kuvendi i Komunës së Rahovecit merr vendim për vënien në debat publik të Planit Lokal për Veprim në Mjedis në Komunën e Rahovecit për vitin 2019-2024.
2. Të drejtë pjesëmarrje në debat publik kanë të gjithë qytetarët e Komunës së Rahovecit dhe subjektet të tjera të interesuara.
3. Për datën, vendin dhe kohën e mbajtjes së debatit publik qytetarët dhe subjektet tjera të interesuara do të njoftohen përmes web - faqes zyrtare të Komunës dhe shpalljes publike në tabelën e shpalljeve .
4. Pyetjet, vërejtjet, sugjerimet, komentet etj. (verbale dhe me shkrim), mund ti drejtohen ekipit për përcjelljen e debatit publik drejtpërdrejtë ose përmes zyrës së Kuvendit.
5. Për zbatimin e këtij vendimi do të kujdeset Drejtoria për Urbanizëm, Planifikim dhe Mbrotjtje të Mjedisit dhe zyra e Kuvendit të Komunës së Rahovecit.
6. Ky vendim hyn në fuqi menjëherë pas aprovimit nga Kuvendi i Komunës së Rahovecit.

Vendimi u dërgohet:

- MAPL-së, dhe
- Arkivit.

KUVENDI I KOMUNËS NË RAHOVEC

01 Nr. 33/2019
Rahovec, 26.12.2019

Republika e Kosovës
Republika Kosovo / Republic of Kosovo

Kuvendi i Komunës Rahovec

Opština Skupština Orahovac

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIC OF KOSOVO
KUVENDI I KOMUNES / SKUPŠTINA OPŠTINE / MUNICIPAL ASSEMBLY

RAHOVEC / ORAHOVAC

Njësia Nr./Br./No 01 (Kuvendi i Komunës)

Nr./Br./No 33 Nr. i faq./Br.str./No.pg 1

Data/Datum/Date 26 / 12 / 2019

Na osnovu člana 12. 2 slovo (d), člana 17. Slovo (e) i člana 40. Zakona za Lokalnu Samoupravu Kosova Br 03/L-040 („Službeni list Republike Kosova Br.28/2008“), člana 10. Stav 2. Tačka 2.4, člana 40 i 46. Stav 1. Statuta Opštine Orahovac Br. 1005 od 29.07.2017, Skupština Opštine Orahovac na održanoj sednici 26.12.2019. godine, donosi:

ODLUKU

Za stavljanje na javnu raspravu Lokalnog Acionog Plana za Životnu Sredinu 2019-2024

1. Skupština Opštine Orahovac donosi odluku za stavljanje na javnu raspravu Lokalnog Acionog Plana za Životnu Sredinu opštine Orahovac za 2019 – 2024. godinu.
2. Pravo učešća na javnoj raspravi imaju svi građani opštine Orahovac i ostali zainteresovani subjekti.
3. Za datum, mesto i vreme održavanja javne rasprave, građani i ostali zainteresovani subjekti će se obavestiti putem zvanične internet stranice opštine i javne objave na oglasnoj tabli.
4. Pitanja, primedbe, sugestije, komentare, itd (usmene i pismene), mogu se uputiti ekipi koja nadzire proces javne rasprave direktno ili putem skupštinske kancelarije.
5. Za sprovođenje ove odluke stara će se: Odeljenje za Urbanizam, Planiranje i Zaštitu Životne Sredine i Kancelarija Skupštine Opštine Orahovac.
6. Ova odluka stupa na snagu odmah nakon usvajanja od strane Skupštine Opštine Orahovac.

Odluku dostaviti:

- *MALS, i*
- *Arhivi.*

SKUPŠTINA OPŠTINA ORAHOVAC

01 Nr. 33/2019
Me datë: 26.12.2019

Kryesues i Kuvendit

REPUBLIKA E KOSOVËS/REPUBLIKA KOSOVO/REPUBLIC OF KOSOVO
KUVENDI I KOMUNËS/SKUPSTINA OPSTINE/MUNICIPAL ASSEMBLY

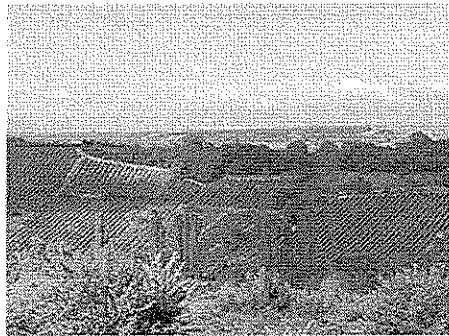
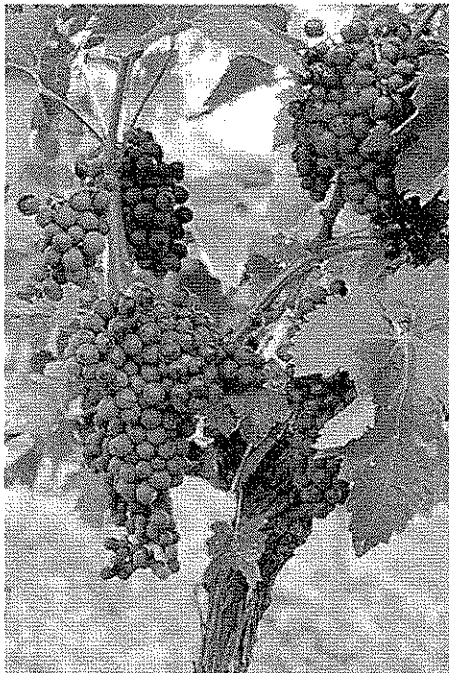

RAHOVEC /ORAHOVAC

Njësia Nr./Br./No 01(Kuvendi i Komunës)

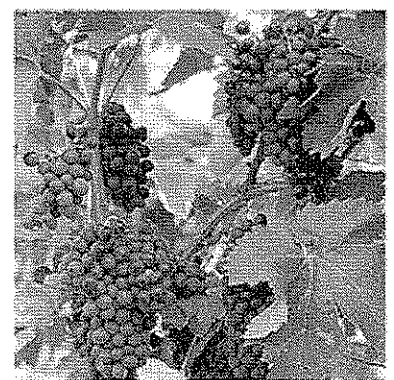
Nr./Br./No 33 Nr. i faq/Br.str/No.pg 66

Data/Datum/Date 26 /12 / 2019

PLANI LOKAL PER VEPRIM NË MJEDIS RAHOVEC

2019-2024

Plani Lokal per Veprim në Mjedis 2019-2024

Rahovec, 2019

Projekti është financuar nga Komuna e Rahovecit

Ky projekt është zbatuar nga:

Eco Iliria

Dhe përkrahur nga

MAPL - Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MMPH - Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor

Përmbajtja	
Profili për Eco Iliria	5
Fjala e Kryetarit të Komunës (foto e kryetarit)	5
Fjalorthi i shkurtesave	7
Akterët dhe përgjegjësit e hartimit të PLVM-së	8
Baza ligjore për hartimin e PLVM-së	9
MISIONI DHE VIZIONI	10
I. HYRJE	11
1.1. Detyrimet ligjore për hartimin e PLVM-së	11
1.2. Qëllimet e Planit Lokal për Veprim në Mjedis	11
1.3. Objektivat specifike të planit	12
1.4. Metodologjia e përgatitjes së PLVM-së	12
II. PROFILI I KOMUNËS	13
2.1. Historiku dhe Pozita gjeografike	13
2.2. Popullsia	14
2.3 Klima	17
2.4 Struktura Demografike	17
2.4.1 Popullsia	17
2.4.2. Struktura e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë	17
2.4.3 Migrimet e popullsisë	18
2.4.4 Vendbanimet dhe tipi i vendbanimit	18
2.5. Administrimi territorial dhe çështjet sociale	19
2.5.1 Administrimi territorial	19
2.5.2 Çështjet sociale –infrastruktura sociale	19
2.5.3. Arsimiti dhe Institucionet Arsimore	20
2.5.7 Institucionet shëndetësore	21
2.5.8 Institucionet kulturore dhe sportive	22
2.5.6 Monumentet natyrore	24
2.5.7 Kushtet ekonomike dhe sociale në komunë	27
2.5.8 Bujqësia në komunë	27
III ANALIZA E GJENDJES EKZISTUESE MJEDISORE	31
3.1 Ajri	31
3.1.2 Monitorimi i Cilësisë së Ajrit	31
3.1.5 Vlerësimi i shkaqeve dhe kërcënimet në cilësinë e ajrit	32
3.1.6 Burimet kryesore të ndotjes	32

3.2 Resurset ujore	32
3.2.1 Ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore	33
3.2.2 Cilësia e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore	34
3.2.3 Shfrytëzimi i ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë.....	35
3.3. Menaxhimi i ujërave të ndotur	37
3.3.1. Rrjeti i kanalizimit të ujërave të ndotura - Gjendja ekzistuese	37
3.3.2. Rrjeti ekzistues i kanalizimit të ujërave te ndotura.....	38
3.4 Biodiversiteti dhe Resurset Pyjore në komunën e Rahovecit	41
3.4.1. Ekosistemet pyjore kryesore.....	41
3.5. Menaxhimi dhe degradimi i tokës.....	41
3.5.1. Degradimi dhe ndotja e tokës	42
3.6. Administrimi dhe menaxhimi i mbeturinave në komunë.....	43
3.6.1. Menaxhimi i mbeturinave	43
3.6.2. Shërbimet e ndërmarrjeve për menaxhimin e mbeturinave	45
3.6.5. Prodhimi dhe përbërja e mbeturinave.....	46
3.7. Ndriçimi publik	47
3.8. Ndotja akustike-Zhurma.....	47
3.9. Planifikimi urban dhe gjelbërimi publik.....	48
3.9.1. Vendbanimet jo formale.....	48
4.0. Trafiku dhe infrastruktura rrugore	49
VI. IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE MJEDISORE ME PRIORITET	50
VII. VLERËSIMI I PROBLEMEVE PRIORITARE SIPAS FUSHAVE	50
VIII. PLANI I VEPRIMIT	58
LISTA E PROJEKTEVE PRIORITARE	65

Profili për Eco Iliria

Eco-Iliria Sh.P.K. është organizatë vendore mjedisore e cila mbështet zgjidhjen e problemeve mjedisore dhe zhvillimin e qëndrueshëm në Kosovë. Kjo organizatë e përmbush misionin e vet duke implementuar projekte nga fusha e mjedisit përmes ofrimit të këshillave profesionale dhe promovuar edhe bashkëpunim ndërmjet Organizatave joqeveritare (OJQ), qeverive, bizneseve si dhe personave tjerë kyç mjedisor si dhe duke përkrahur këmbimin e lirë të informatave dhe pjesëmarrjen publike në vendimmarrjen për mjedis. Eco Iliria si organizatë është themeluar në vitin 2017. Aktualisht, Eco Iliria me qëllim të përmbushjes së misionit të vet angazhon profesionist të fushave të ndryshme si ajrit, ujit, tokës, menaxhimi i mbeturinave, legjislacionin vendor dhe direktivat e BE për fushat përkatëse. Deri më tani Eco Iliria ka implemetuar shumë projekte nga fusha e mjedisit si Vlersimin e Ndikimit në Mjedis (VNM) Vlersimin Strategjik të Ndikimit në Mjedis (VSM), zhvillimin e Planit Kombëtar për Veprim në Mjedis dhe ka marrë pjesë në hartimin Planeve Lokale për Veprim në Mjedis (PLVM) me ekspertizën e stafit.

Fjala e Kryetarit të Komunës

Të menduarit mbi ruajtjen e vlerave themelore dhe bartjen e tyre në gjeneratat në vijim pa dyshim se sjellë në pah edhe mbrojtjen e mjedisit si një vlerë superiore. Është evidente se problemet mjedisore ekzistojnë në masë të theksuar në gjithë botën dhe si të tilla në masë të madhe janë prezente edhe në Kosovë. Përkundër progresit të konsiderueshëm që është bërë në vitet e fundit si rezultat i shumë iniciativave të shumta në ruajtjen e mjedisit, dëmtimet dhe degradimi i burimeve natyrore (pyjet, bujqësia dhe toka pyjore, burimet ujore, flora dhe fauna) vazhdojnë të jenë prezente. Këtu nuk bënë përjashtim as komuna e Rahovecit e cila ka ndërmarrë shumë veprime dhe ka implementuar projekte të ndryshme në fushën mjedisore por ajo ende përballet me një varg problemesh mjedisore të pa zgjidhura plotësisht siç janë menaxhimi i mbeturinave, menaxhimi i ujërave të ndotura, ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe furnizimi me ujë cilësor të pijshëm. Ruajtja e mjedisit kërkon qasje në nivele të ndryshme organizimi shoqëror, duke filluar nga individi, si elementi bazë i shoqërisë, komuniteti vendor dhe shoqëria si tërësi. Periudha e pas-luftës në Kosovë me listën e gjerë të prioritetëve ekzistenciale ka sfiduar çështjet që kanë të bëjnë me ruajtjen e mjedisit, jo vetëm individin por edhe vet shtetin e ri të

Kosovës, në të gjitha nivelet e sajë organizative. Andaj është koha të ecim përpara duke ndërmarr veprime konkrete për mbrojtjen e mjedist dhe shëndetit. Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) është një dokument strategjik i cili krijon një mundësi të mirë për adresimin dhe zgjidhjen e problemeve mjedisore në nivel lokal dhe gjithashtu është pikë fillestare për një planifikim dhe zhvillim të qëndrueshëm. Vlen të theksohet se komuna e Rahovecit në mungesë të kapaciteteve dhe fondeve ende nuk ka një plan për mbrojtjen e mjedisit.

Hartimi i PLVM për komunën e Rahovecit sikundër edhe për të gjitha komunat është edhe obligim ligjor sipas nenit 24 të Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit Nr. 03/L-025. Gjithashtu PLVM duhet të jetë në harmoni me Planin e ri Zhvillimor të komunes, Planin e Veprimit Kombëtar në Mjedis (PKVM) dhe Strategjinë Kombëtare për Mbrojtjen e Mjedisit (SKMM) dhe dokumentet tjera strategjike në nivel lokal dhe kombëtar që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm.

Qëllimi i PLVM-së është të krijojë politika të përbashkëta të mbrojtjes së mjedisit në kontekst të zhvillimit ekonomik të qëndrueshëm të Komunës.

Dëshiroj të shfrytëzoj rastin që në emër të Komunës së Rahovecit, në veçanti të falënderoj të gjithë donatorët që deri më tani e kanë përkrahur dhe mbështetur financiarisht komunën tonë në fusha të ndryshme me projekte konkrete edhe në fushën e mbrojtjes së mjedisit.

Duke e vlerësuar lartë rëndësinë e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm, komuna e Rahovecit këtë vit ka vendosur që të financojë hartimin e Planit Lokal për Veprim në Mjedis nga buxheti vetanak. Për këtë qëllim komuna e ka zhvilluar procedurat tenderike sipas ligjeve të Kosovës dhe ka kontraktuar Eco Iliria si organizatë me përvojë të gjatë në këtë fushë në implementimin e projekteve me rëndësi vitale për mbrojtjen e Mjedisit dhe Biodiversitetit.

Fjalorthi i shkurtesave

KK - Kuvendi Komunal

AKMM - Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit

APK - Agjencioni Pyjor i Kosovës

ASK - Agjencioni i Statistikave të Kosovës

BE - Bashkimi Evropian

IHMK - Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës

IKSHPK - Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik i Kosovës

ISHP - Instituti i Shëndetit Publik

MAPL - Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal

MMPH - Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor

MBPZHR - Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural

NQ - Ngrohësja e Qytetit

OBSH - Organizata Botërore e Shëndetësisë

OJQ - Organizata Joqeveritare

PKVM - Plani i Kosovës për Veprim në Mjedis

PLVM - Plani Lokal i Veprimit në Mjedis

PM₁₀, PM_{2.5} - Grimecat e suspenduara në ajër

PZHK - Plani Zhvillimor Komunal

PZHU - Plani Zhvillimor Urban

VNM - Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis

VSM - Vlerësimi Strategjik Mjedisor

VLM - Vlera e Lejuar Maksimale

QMF – Qendër e Mjekësisë Familjare

QKMF - Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare

Akterët dhe përgjegjesit e hartimit të PLVM-së

Ky Projekt është implementuar nga:

Eco Iliria SH.P.K

Leonita Ibrahim- Koorditore e Eco Iliria për PLVM

Dr. Avdullah Nishori- Projekt menaxher nga Eco Iliria për PLVM

Komuna e Rahovecit

Rumir Zhuniqi – Projekt Menaxher

Bjondinë Rama- Koorditore e Komunës për PLVM

Grupi Punues:

1. Bjondina Rama - Bashkëpunor Profesional për Mjedis
2. Sylejman Daka - Zyrtar në Drejtorinë për Shërbime Publike
3. Shpejtim Mustafa -Zyrtar i Drejtorisë për Urbanizëm
4. Ilvi Derguti – Zyrtar i Drejtorisë për Bujqësi
5. Metush Isma - Zyrtar i Drejtorisë për Inspektion
6. Nazmi Kabashi - Zyrtar në kompaninë e Ujësjellës-Kanalizim
7. Qazim Hoti – zyrtar i kompanisë për mbeturina “Eko Drinia”
8. Edon Raba - zyrtar i kompanisë për mbeturina “Eko Regjioni”
9. Vjollca Selimi-Gurgule – përfaqësuese e shoqërisë Civile
10. Ekrem Bytyqi – Zyrtar për Barazi Gjinore
11. Arben Gashi – Zyrtar i zyrës për Integritet Europian

Baza ligjore për hartimin e PLVM-së

Legjislacioni i Republikës së Kosovës në fushën e mbrojtjes së mjedisit harmonizuar me standardet evropiane që është përdorur si referencë për përgatitjen e PLVM-së.

- ✓ Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit nr. 03/ L-025, 2009
- ✓ Ligji për Mbeturinat nr. 04/L-60, 2012
- ✓ Ligji për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja nr. 03/L-160, 2010
- ✓ Ligji për Mbrojtjen e Natyrës nr. 03/L-233, 2010
- ✓ Ligji për Mbrojtjen nga Zhurma nr. 02/L-102, 2007
- ✓ Ligji për Planifikim Hapësinorë nr.04/l-174, 2013
- ✓ Ligji për Ujërat e Kosovës nr. 04/l-147, 2013
- ✓ Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis nr. 03/l-214, 2010
- ✓ Ligji për Zonat e Veçanta të Mbrojtura nr. 03/l-039, 2008
- ✓ Ligji për Vlerësimin Strategjik Mjedisor nr. 03/l-230, 2010
- ✓ Udhëzimi Administrativ-nr. 26/2014 për mbeturinat nga bateritë dhe akumulatorët e shpenzuar, me datë: 27.11.2014.
- ✓ Udhëzimi Administrativ-nr.05/2013 për menaxhimin e vajrave të përdorura dhe mbeturinat me vajra, me datë: 21.03.2013.
- ✓ Udhëzimi Administrativ-nr. 19/2012 për menaxhimin e automjeteve mbeturinë dhe komponentet e tyre, me datë: 31.08.2012.
- ✓ Udhëzimi Administrativ-nr. 10/2015 për asgjësimin e mbeturinave të produkteve medicinale, me datë: 10.09.2015.
- ✓ Udhëzimi Administrativ nr. 05/2009 për administrimin e mbeturinave publike
- ✓ Udhëzimi administrativ – nr. 14/2015 për ndëshkimet me gjobat mandatore, me datë: 23.11.2015.
- ✓ Planin Kombëtarë për Veprim në Mjedis i Kosovës, 2006-2010.

MISIONI DHE VIZIONI

Misioni ynë është të krijojmë një mjedis të shëndetshëm aty ku jetojmë duke punuar së bashku me fqinjët tanë për të përmirësuar cilësinë e jetës tonë.

Rahoveci komunë e zhvilluar, me mjedis të pastër dhe popullatë të shëndetshme.

I. HYRJE

Planet Lokale të Veprimit në Mjedis (PLVM) janë dokumente strategjike mjedisore vendore të cilat përcaktojnë prioritetet mjedisore dhe listën e veprimeve për zgjidhjen e tyre. Përgatitja e këtyre planeve zhvillon më tej aftësitë e pushtetit vendor dhe subjekteve të tjera të interesuara për mjedisin dhe komunitetin. Programi Lokal i Veprimit në Mjedis mëton të ndihmojë në zgjidhjen e problemeve mjedisore në nivel lokal, në rastin konkret komunën e Rahovecit.

PLVM është një pikë fillestare për zhvillimin e një komuniteti të qëndrueshëm. Ato ndihmojnë që bashkësia të ketë ekzaminuar dhe adresuar në mënyrë adekuate çështjet kryesore mjedisore që ndikojnë negativisht në shëndetin e njeriut dhe në shëndetin e ekosistemeve.

PLVM përfshin zhvillimin e *vizionit të komunitetit, vlerësimin e çështjeve mjedisore, përcaktimin e prioritetëve, identifikimin e strategjive më të përshtatshme për adresimin e problemeve kryesore dhe zbatimin e veprimeve* me qëllim të arritjes së përmirësimeve reale mjedisore dhe shëndetësore.

Gjithashtu, PLVM nxit bashkëpunimin midis shoqërisë civile, publikut, pushtetit vendor dhe atij qendror, biznesit dhe subjekteve të tjera mjedisore, duke përkrahur shkëmbimin e lirë të informacionit dhe pjesëmarrjen publike në procesin e vendimmarrjes.

1.1. Detyrimet ligjore për hartimin e PLVM-së

Përgatitja e PLVM-së është e detyrueshme për vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore që kanë filluar procesin e asocim-stabilizimit dhe që synojnë të integrohen në BE. Për vendin tonë, hartimi i këtyre planeve nga qeverisjet vendore është detyrë ligjore, e përcaktuar në Nenin 24 i Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit Nr.03/L-025

1.2. Qëllimet e Planit Lokal për Veprim në Mjedis

- a) **Zgjidhja e problemeve mjedisore** nëpërmjet identifikimit të prioritetëve dhe përcaktimit të veprimeve për zgjidhjen e tyre, duke përfshirë të gjithë akterët e mundshëm për përcaktimin e këtyre veprimeve sipas një Plani Veprimi.
- b) **Zhvillon shoqërinë civile** nëpërmjet forcimit të koordinimit dhe komunikimit ndërmjet sektorëve të ndryshëm në komunitet që përfaqësojnë interesa të ndryshme përfshirë autoritetet vendore, përfaqësues të OJQ-ve, biznesin, komunitetin shkencor.
- c) **Rrit aftësitë e qeverisjes vendore** dhe komunitetit për paraqitjen e elementeve thelbësore të planit të veprimit të komunitetit, duke vlerësuar problemet dhe mundësitë komunitare, duke organizuar komitete qytetare, përfshirë publikun, përcaktimin e prioritetëve, hartimin e strategjive dhe zhvillimin e një Plan - Veprimi.
- d) **Rrit shkëmbimin e informacioneve** në nivel lokal nëpërmjet sjelljes së shembujve dhe modeleve nga plane të mëparshme të komuniteteve nga të cilat pjesëmarrësit mund të nxjerrin ide dhe teknika të zbatueshme në rastet konkrete të tyre, të mbledhin me kujdes informacion mbi gjendjen e tanishme të mjedisit.
- e) **Ofron zgjidhje konkrete për problemet e komunitetit** me anë të shkëmbimit të përvojave lidhur me përdorimin e aftësive në analiza, planifikime, debate dhe vlerësime që janë thelbësore për një veprim të komunitetit efektiv. Duke u dhënë pjesëmarrësve mundësinë për të vënë në praktikë punën në grupe, duke u marrë me zgjidhjen e problemeve praktike nëpërmjet ndërveprimit të grupeve të vogla të punës.

1.3. Objektivat specifike të planit

Plani Lokal i Veprimit në Mjedis për Komunën e Rahovecit ka për synim:

- ❖ Zbutjen e degradimit mjedisor duke lidhur në mënyrë efektive proceset kryesore të planifikimit të zhvillimit në komunë
- ❖ Pozicionimin e komunës si aktër kyç për identifikimin dhe bashkëpunimin me burimet e mundshme kombëtare dhe lokale të financimit për projektet prioritare komunale
- ❖ Përmirësimin kushteve të jetesës duke siguruar mbështetje financiare për projektet prioritare komunale
- ❖ Transparencën për pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore
- ❖ Integrimin e metodës së qasjes me bazë gjinore për të identifikuar dhe vendosur prioritetet mjedisore në komunitetet lokale, dhe
- ❖ Krijimin e kapaciteteve të forta për të zhvilluar dhe zbatuar PLVM-në dhe për identifikimin dhe shfrytëzimin e opsioneve të financimit.

1.4. Metodologjia e përgatitjes së PLVM-së

Plani Lokal i Veprimit në Mjedis për komunën e Rahovecit u hartua përgjatë një periudhe 6 mujore dhe në hartimin e tij, janë përfshirë aktërë të pushtetit vendor, kompanit për menaxhimin e mbeturinave Eko Regjioni dhe Eko Drinia ndërmarrja për ujësjellës dhe kanalizim KRU “Gjakova”, dhe përfaqësues nga shoqëria civile. Me qëllim të realizimit sa më të suksesshëm por edhe në harmoni me Metodologjinë e hartimit të PLVM-së u ngrit një grup pune më specialistë të fushave të ndryshme (ambient, arkitekturë, turizëm, shëndetësi, bujqësi, arsim, sport, trashëgimi kulturore, etj.), të cilët punuan dhe bashkëpunuan edhe me ekspertë tjerë vendor të angazhuar nga Eco Iliria për hartimin e PLVM-së.

Në kuadër të projektit për hartimin e Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM), janë realizuar një numër i konsiderueshëm i vizitave në organizatat që operojnë në komunën e Rahovecit e të cilat janë edhe ndotës potencial të mjedisit, si dhe organizatat komunale që merren me menaxhimin e mbeturinave, menaxhimin e ujit të pijes dhe ujërave të ndotura me qëllim të grumbullimit të të dhënave lidhur me problemet dhe aktivitetet e tyre për fushat respektive.

Dokumenti i hartuar bazohet në tri shtylla:

1. Analiza e gjendjes mjedisore - Analiza e gjendjes aktuale mjedisore pasqyron në mënyrë të detajuar situatën aktuale për të gjitha çështjet e marra në konsideratë nga plani, duke e paraqitur atë në të gjitha aspektet e tij dhe ndërveprimin ndërmjet tyre. Kjo analizë shërben për të pasur një ide më të qartë për problemet mjedisore, të cilat shqetësojnë komunën.

2. Lista e problemeve mjedisore - Problemet mjedisore paraqiten sipas një matrice të paracaktuar, e cila jep në mënyrë të detajuar të gjithë treguesit për identifikimin e një problemi. Pjesët më të rëndësishme të kësaj matrice janë shkaktarët, shkalla e ndikimit, popullata që preket, përgjegjësit e problemit dhe prioriteti për secilin problem.

3. Plani i veprimeve për zgjidhje - Ky kapitull është pjesa më e rëndësishme e Planit, pasi paraqet të gjitha veprimet dhe projektet e mundshme për zgjidhjen e problemeve mjedisore të përcaktuara. Kjo matricë u shërben autoriteteve vendore për të hartuar projektet konkrete dhe për sigurimin e fondeve nga donatorët.

II. PROFILI I KOMUNËS

2.1. Historiku dhe Pozita gjeografike

Rahoveci është ndër vendbanimet më të vjetra të Kosovës. Rahoveci si vendbanim daton qysh nga periudha e hershme Romako-Ilire (I. Cersakov) dhe këtë e dëshmojnë shumë fakte arkeologjike të cilat tregojnë se këto vise janë përplot me relikte të vendbanimeve të dikurshme antike. Me rastin e gërmimit të terrenit më 1953 me rastin e ndërtimit të bodrumit të verës në Rahovec, janë gjetur një numër sendesh arkeologjike (qypa të mëdhenj, monedha metali, maje të shtizave, elefanti i bronzës e tjera për të cilën mendohet se ka prejardhjen nga epoka e hershme romake. Në afërsi të Rahovecit në Bërnjakë supozohet të jetë vendbanimi i pare nga periudha Romake, e më vonë ka qenë i ndarë në dy vendbanime si Bërnjaka e Ulët dhe Bërnjaka e Epërme.

Në pjesën e dytë të shekullit XVIII, Rahoveci përmendet si qytezë, në vitin 1770 si qytezë "Ravac" por ka edhe emra të tjera që gjinden në harta të vjetra si që janë: Rahuaz apo Rahuiz, Rahova, Ravaz, Rahovce etj., ndërsa në vitin 1911 për herë të parë shkruhet në hartë si Orahovac (J. Cvijiqit). Gjatë vitit 1591 të gjitha vendbanimet e Anadrisë kanë qenë nën sundimin Administrativ të nahisë së Hoçës së Vogël në të cilin kanë ekzistuar 96 fshatra (S. Riza).

Në pjesën e dytë të shekullit XIX në këtë territor bëhet themelimi i bajraqeve në kazan e Rahovecit, të Palluzhës dhe Hoçës së Vogël që i takonin regjionit të Prizrenit. Prej asaj kohe Rahoveci bëhet si qendër Administrative e bajrakut të dikurshëm të Hoçës së Vogël dhe Palluzhës.

Foto 1. Foto e qytetit të vjetër të Rahovecit

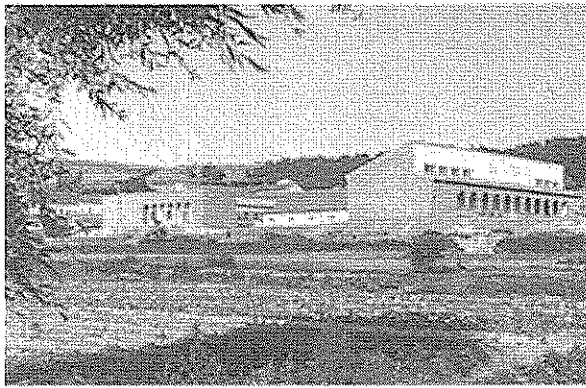

Foto 2. Rahoveci në vitin 1913

Territori i komunës së Rahovecit të sotëm përfshihet në regjionin e Prizrenit dhe ka një pozitë të mirë gjeografike. Shtrihet në pjesën qendrore të gadishullit Ballkanik dhe i takon Evropës juglindore.

Ky territor përfshin pjesën qendrore dhe jugore të rrafshit të Dukagjinit dhe është i ndarë në tri tërësi ose mikro regjione e këto janë: rrafshirë-luginore, kodrinore dhe malore. Territori i komunës shtrihet në hemisferën veriore të Ekuadorit me shkallë 42° 0' dhe 42° 50' të gjërsisë veriore gjeografike dhe ndërmjet 20° 0' dhe 20° 55' të gjatësisë lindore gjeografike. Vendbanimet në komunën e Rahovecit janë të koncentruara në lartësitë mbidetare prej 310 m. (Krusha e Madhe pjesa e re e vendbanimit pjesa lindore e bregut të

lumin Drini i Bardhë) deri në 920 m. lartësi mbidetare që është i koncentruar vendbanimi i Zatriqit.

Figura 1. Pozita gjeografike e komunës së Rahovecit

2.2. Popullësia

Bazuar në regjistrimin e fundit të vitit 2011, Komuna e Rahovecit ka gjithsej 56.208 banorë prej të cilëve 28,512 janë meshkuj kurse 27,696 janë femra. Rahoveci si komunë ka një popullatë mjaft të re ku rreth 50% e popullatës janë të moshës prej 0-35 vjet.

Që nga viti 1948 kur komuna e Rahovecit kishte 20,287 banorë e deri më sot ka pasur një rritje të vazhdueshme të popullsisë dhe ajo në vitin 2010 kishte 56,208 banorë, që do të thotë se për këtë periudhë kohore (62 vjeçare) numri i popullsisë është rritur për më shumë se tri herë. Përafërsisht ka diku 276 km² dhe është vendbanim i rreth 60,000 banorëve, ndërsa vetëm në qytet jetojnë 29.854 banorë sipas vlerësimeve statistikore të vitit 2017. Bazuar në

vlerësimin e popullsisë, të cilin e bënë Agjencioni i Statistikave të Kosovës (ASK), çdo fundvit, Rahoveci në fund të vitit 2018 vlersohet të kishte 59,734 banor.

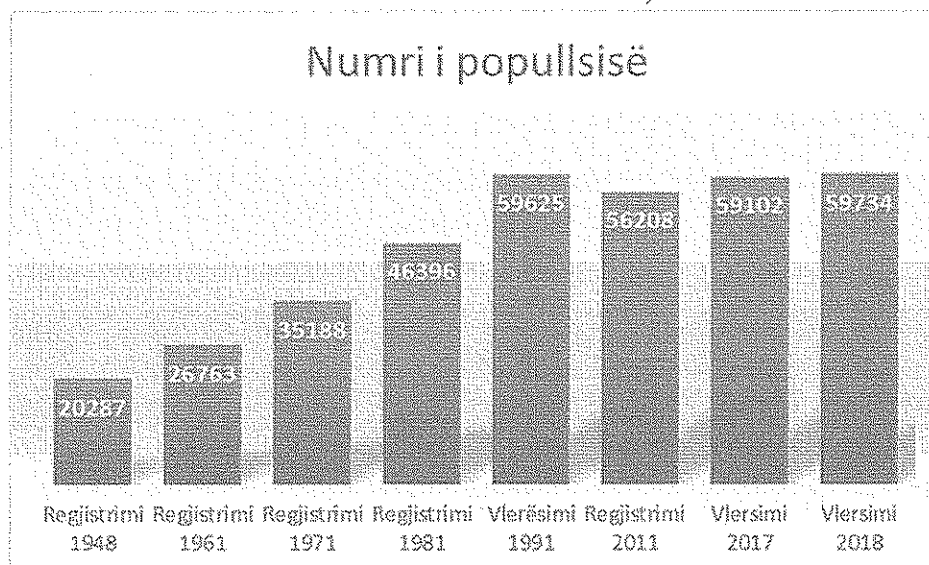

Figura 2. Numri i popullsisë sipas regjistrimeve nga viti 1948-2010

Popullsia e komunës së Rahovecit jeton në gjithsej 36 vendbanime, prej tyre 35 janë fshatra dhe vetë qyteti i Rahovecit. Këto vendbanime kanë dallime të theksuara sa i përket numrit të popullsisë. Në qytetin e Rahovecit banorë që do të thotë se rreth 29 % e popullsisë së tërësishme jeton në këtë qytet, ndërsa në të gjitha vendbanimet tjera jetojnë rreth 40316 banor apo rreth 71 %.

Tabela 1. Numri i banorëve sipas vendbanimeve

Nr.	Zona	Nr. Banoreve	Nr.	Zona	Nr. Banoreve
1	Rahovec	15892	19	Nushpal	220
2	Bellacerkë	2270	20	Opterushë	1911
3	Bërnjak	40	21	Pastasellë	1011
4	Bratotin	396	22	Pataqan I Eperm	533
5	Brestovc	1288	23	Pataqan I poshtem	1077
6	Celinë	1903	24	Petkoviq	731
7	Çifllak	1292	25	Polluzhë	808
8	Dobidol	799	26	Radostë	2346
9	Dejnë	1757	27	Ratkoc	3791
10	Drenoc	1587	28	Retijë e Ulet	234
11	Gexhë	660	29	Retijë	771
12	Hoqe e Madhe	124	30	Sapniq	996
13	Hoqe e Vogel	1166	31	Sarosh	6
14	Kaznik	164	32	Senoc	687
15	Kramovik	1125	33	Vrajakë	838
16	Krushe e Madhe	4473	34	Xërxë	3184
17	Mrasor	191	35	Zatniq	535
18	Nagavc	743	36	Zogishtë	659
		Total		56208	

Burimi: PZHK Rahovec

2.3 Klima

Në territorin e komunës së Rahovecit mbizotëron klimë kontinentale me ndikim mesdhetar. Reshjet mesatare vjetore në Rahovec arrijnë në 765 mm ndërsa reshjet maksimale arrijnë deri 1,047 mm. Temperatura mesatare e ajrit është 11,8 °C. Muaji më i nxehtë është korriku me një temperaturë maksimale prej 38,5 °C, ndërsa në dimër muaji më i ftohtë është zakonisht muaji shkurt, me një temperaturë minimale prej – 14,5 °C. Drejtimi i fryerjes së erërave verilindja (62 %), ndërsa më së paku fryjnë erërat e lindjes (17 %), jugut (14 %) dhe jug-lindja (4 %).

Temperatura mesatare gjatë vegjetacionit është +18,6°C (15 °C PZHK) por sasia e reshjeve gjatë vegjetacionit është vetëm 342,9mm (504 mm).

2.4 Struktura Demografike

2.4.1 Popullsia

Zhvillimi i popullsisë është një fushë mjaft me rëndësi për planifikim dhe zhvillim për të ardhmen. Të gjitha zhvillimet në hapësirë bëhen në interes të vet popullatës. Prandaj, analiza e zhvillimeve demografike është e domosdoshme për planifikim adekuat të zonës me theks të veçantë në kërkesat e popullsisë për resurset natyrore dhe balansim të tyre me qëllim të një zhvillimi të qëndrueshëm i cili nënkupton edhe mjedis të mbrojtur dhe të shëndoshë.

Të dhënat e popullsisë në nivel kombëtar apo lokal i ofrojnë qeverisë apo pushtetit vendor, institucioneve e organizatave, bizneseve e grupeve të interesit, institucioneve hulumtuese e akademike, analistëve, individëve e autoriteteve të tjera një pasqyrë gjithëpërfshirëse që do të ndihmojë në përgatitjen e planeve, strategjive, analizave e hulumtimeve të tyre, siç janë ato për strehim, shkollim, shëndet, shërbime të ndryshme, mjedis, transport, përpilim të projekteve etj.

2.4.2. Struktura e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë

Që nga viti 1981 deri në vitin 2011, në Kosovë nuk kishte regjistrim të popullsisë. Deri në vitin 2011 në mungesë të të dhënave nga regjistrimet, vlerësohej se komuna Rahovecit kishte 59,625 banorë prej të cilëve rreth 29,854 banorë apo 50% e popullatës jetonin në qytet dhe 50% në fshatra. Në bazë të rezultateve të regjistrimit të popullsisë në vitin 2011, Komuna e Rahovecit kishte 56,208 banorë prej të cilëve 28,512 meshkuj dhe 27,696 femra.

Vlerësimi i popullsisë së Kosovës është raport i rregullt vjetor njëherit praktikë dhe standard që kërkohet të bëhet çdo vit nga institucionet zyrtare të statistikave të një vendi e që si qëllim ka të sigurojë një vlerësim të saktë statistikor mbi popullsinë, i nevojshëm për institucione, organizata dhe individ. Sipas vlerësimit statistikor të Agjencionit të Statistikave të Kosovës i realizuar me 31 Dhjetor 2017, komuna e Rahoveci kishte 59,734 banorë.

Sa i përket raportit gjinor, ekziston një ndryshim i vogël gjinor në popullsinë e kësaj zone, ku popullsia mashkullore pak dominon me 50.07 %, në krahasim me popullsinë femrore që ka 49.93 % të popullsisë së përgjithshme.

2.4.3 Migrimet e popullsisë

Migrimet e popullsisë sot paraqesin një problem shumë dimensional hapësinor, demografik, ekonomik, social dhe politik, i nxitur nga një varg faktorësh të ndërlikuar dhe shpeshherë reciprocikisht të lidhur dhe të kushtëzuar. Mungesa e të dhënave demografike në përgjithësi dhe për migrimet në veçanti, vështirëson punën dhe arritjen deri tek rezultatet e sakta mbi migrimet për këtë zonë. Sipas vlerësimeve të ndryshme, mund të thuhet se ka migrame të theksuara kryesisht nga viset më të thella rurale drejt qendrave urbane. Mirëpo, nuk duhet harruar se kemi të bëjmë edhe me migrame jashtë vendit, të cilët përbëjnë një numër jo të vogël të popullatës. Shkaqet që i kanë kushtëzuar këto migrame janë të natyrave të ndryshme, duke përfshirë ato ekonomike, punësimi, sociale, demografike dhe politike.

Gjatë vitit 2018 popullsia e Kosovës pati një rritje natyrore për 18,562 ose u rrite për 1.02%. Në vitin 2018 është vlerësuar se 8,967 persona ndërruan vendbanimin (komunën) e tyre kurse 6,762 persona imigruan (përfshi të kthyerit) mbrenda Kosovës derisa numri i emigrimit ishte dukshëm më i lartë ku 28,164 persona emigruan nga Kosova. Bilanci i migrimit ndërkombëtar (migrimi neto) në Kosovë për vitin 2018 ishte -21,402, ndërsa popullsia e Kosovës gjatë vitit 2018 është rritur për 18,562 banorë apo rritje vjetore prej 1.02%.

Popullsia rezidente e Kosovës, për periudhën 01 janar–31 dhjetor 2018 u zvogëlua për -2,840 banorë apo me -0.16%. Popullsia në Kosovë për vitin 2018 vlerësohet të jetë 1,795,666 banorë rezident.

Rahoveci si komunë bënë pjesë në pesë komunat e para për nga numri i emigrimit me gjithsej 1,696 banorë të emigruar, ndërsa numri i imigrimeve është mjaft i ulët vetëm 102 banorë. Përkunder shtimit natyror prej 632 banorë, si pasojë e emigrimeve Rahoveci ka një zvogëlim të popullatës prej -1,079 personave në raport me vlerësimin e fundvitit 2017.

Numri i emigrantëve në raport me numrin e popullsisë rezidente në Kosovë, dallon shumë në pjesët e ndryshme brenda vendit. Në komunat me numër të vogël të popullsisë rezidente, emigrimi ishte më i ulët siç janë: Shtërpca, Graçanica, Ranillugu dhe Mamusha nën 10%. Derisa, Rahoveci bën pjesë në 5 komunat me shkallë të emigrimit prej rreth 20–47% në raport me popullsinë rezidente (Gjilani, Suhareka, Malisheva, Rahoveci dhe Prizreni).

2.4.4 Vendbanimet dhe tipi i vendbanimit

Qyteti i Rahovecit ka një rregullim urban në të cilin tani jetojnë 29,854 banorë rezident apo 50%, ndërsa rreth 50% e banorëve jetojnë në zonat rurale në 35 fshatra. Shumica e këtyre vendbanimeve janë të vendosura më larg qendrave urbane dhe janë kryesisht vise rurale, të cilat janë fshatra tipike bujqësore. Karakteristikë e këtyre vendbanimeve është shkalla e lartë e autonomisë. Në shumicën e vendbanimeve kemi banim individual, kurse në Rahovec kemi edhe banim të përzier kolektiv dhe individual. Vendbanimet që ndodhen afër qendrave urbane dhe atyre afër rrugëve vërehen tendencat e zhvillimit linear, duke i përcjellë vijat komunikative, për këtë arsye objektet e banimit, si dhe ato të bizneseve, shtrihen përgjatë rrugëve magjistrale.

Numri më i madh i objekteve të banimit është ndërtuar në hapësirat më të rrafshta urbane, që njëkohësisht është edhe hapësira më e banuar. Për nga cilësia e materialit ndërtimor, sipërfaqes së ndërtuar dhe pajisjeve në hapësirat e banimit, vlerësohet se kjo zonë gjithashtu

disponon me një fond banesor mjaft cilësor. Si në çdo qytet tjetër edhe në Rahovec ka raste të ndërtimeve pa leje të cilat shkaktojnë probleme mjedisore, hapësinore dhe në ofrimin e shërbimeve komunale.

2.5. Administrimi territorial dhe qështjet sociale

2.5.1 Administrimi territorial

Zhvillimi i vendbanimeve dhe diferencimi i tyre hierarkik nuk janë veçori të pandryshueshme por janë procese dinamike që i nënshtrohen ndryshimeve të vazhdueshme si rezultat i zhvillimeve shoqërore, ekonomike, politike, demografike dhe fizike.

Në këtë kontekst ndarja territoriale dhe administrative ka një rëndësi të veçantë duke mundësuar funksionim dhe menaxhim më të mirë të të gjitha tërësive hapësinore të vendbanimit, tërësi këto që janë në ndryshim të vazhdueshëm.

Shtimi natyror në komunën e Rahovecit 623 banorë/vit apo koeficientin e rritjes natyrore prej 1.02% atëherë deri në vitin 2030 Rahoveci do të ketë rreth 6,853.00 banorë më shumë dhe kjo paraqet kërkesë për riorganizim territorial, kërkesë për resurse natyrore dhe shërbime (ujë, hapësirë, energji, kanalizim) gjegjësisht funksionimin e Rahovecit me qendrat urbane me ndarje territoriale dhe decentralizim të përgjegjësisë në bashkësi lokale për menaxhimin dhe ofrimin më të mirë të shërbimeve dhe institucioneve sa më afër banorëve.

2.5.2 Çështjet sociale –infrastruktura sociale

Infrastruktura sociale është bazë për zhvillim të qëndrueshëm të një komuniteti, ajo para së gjithash ndihmon në ngritjen shpirtërore dhe intelektuale që në mënyrë të ndërsjelltë pasqyron në ngritjen e cilësisë së jetesës.

Synimet kryesore në aspektin social për një planifikim më të qëndrueshëm janë:

- ✓ Ofrimi i përkujdesjes ndaj fëmijëve për të gjitha familjet, posaqërisht përkujdesjes për fëmijët me nevoja të veçanta;
- ✓ Ndërtimi, përmirësimi dhe përparimi i institucioneve parashkollore, fillore dhe të mesme, ashtu që ato të ofrojnë vend për zhvillim kualitativ të mësimi;
- ✓ Planifikimi i institucioneve dhe përmbajtjeve të përgjithshme shërbyese publike në zona me qasje të lehtë për të gjithë;
- ✓ Ofrimi i shërbimeve për të moshuar, duke siguruar përkujdesje shëndetësore, por edhe sigurim të strehimit.

Për zhvillim të shëndosh të komunitetit duhet që secili komunitet apo Bashkësi Lokale (lagje) të ketë qasje në përmbajtjet e saj lokale të domosdoshme si: çerdhe, shkolla, qendra shëndetësore, shitore, objekte hoteliere, postë dhe qendra të komunitetit. Të gjitha këto përmbajtje duhet të përfshihen mbrenda një radiusi (shtëpi—përmbajtje lokale) sa ma të përshtatshëm për banorët.

Në komunën e Rahovecit funksionon Qendra për punë sociale e cila merret me çështje të rëndësishme sociale siq janë: banimi social, shëndeti mendor, shtresat e shoqërisë si ata të moshuarit, integrimin e personave me çrregullime etj.

2.5.3. Arsimimi dhe Institucionet Arsimore

Struktura organizative e sistemit arsimor në komunën e Rahovecit është e organizuar në katër nivele: arsimin parashkollor (fëmijët e moshës 5 - 6 vjeçar), arsimin fillor (klasët I – V), arsimin e mesëm të ulët (klasët VI – IX) dhe arsimin e mesëm të lartë (klasët X – XII/XIII). Numri i objekteve shkollore gjithsej është 42, duke përfshirë edhe çerdhet dhe shkollat e mesme. Në procesin edukativo-arsimor në të gjitha nivelet e shkollimit janë të angazhuar rreth 846 punëtorë, prej të cilëve janë 710 mësindhënës. Numri i nxënësve është gjithsej 14,526, që do të thotë se kemi një raport prej 20.4 nxënës /mësindhënës.

Numri i nxënësve në të gjitha nivelet e arsimimit në komunën e Rahovecit sipas Statistikave të Arsimit 2015/16 është 11,568 nxënës apo student. Struktura gjinore e tyre është 6,163 meshkuj dhe 5,405 femra.

a) Institucionet parashkollore

Ashtu si toka që edhe nëse është pjellore, nuk mund të prodhojë asgjë pa kultivim, kështu as mendja e njeriut pa arsim nuk mund të prodhojë rezultate të pritura.

Rrjeti i institucioneve parashkollore është para së gjithash nevojë sociale me qëllim të përgatitjes së fëmijëve për shkollim të rregullt dhe për kujdes të fëmijëve deri sa prindërit janë në punë. Në suaza të planifikimit urban do duhej të parashihihen lokacionet e përshtatshme për institucione parashkollore.

Sipas Statistikave të Arsimit 2015/206 të prodhuar nga Ministria e Arsimit, Shkences dhe Teknologjisë (MASHT) numri i fëmijëve në arsimim parashkollor në komunën e Rahovecit nga 0-5 vjeçar ishte vetëm 44 fëmijë ndërsa në arsimim parashkollor prej moshës 5-6 vjet në qytetin e Rahovecit përshihen 793 fëmijë por sipas këtyre statistikave nuk ka asnjë institucion parashkollor në komunë. Ndërsa sipas të dhënave nga PZHK në qytet ka vetëm ,1 çerdhe – shqipe dhe 6 (gjashtë) institucione parashkollore private me gjithsej 837 fëmijë. Numri i kopshteve është i vogël dhe shumica e tyre janë përqendruar në qytetin e Rahovecit.

Sipas standardeve, normat për planifikimin e institucioneve parashkollore duhet të jenë:

- ✓ 2000-2500 banorë një çerdhe/kopsht
- ✓ Qasshmëria me distancë prej 400 m me dendësi 80—100 ban/ha dhe distancë 600 m me dendësi 40—60 ban/ha
- ✓ Sipërfaqja e lokacionit 25 m^2 / fëmijë (0.25—0.3 ha)
- ✓ Sipërfaqja e ndërtesës bruto $4.5\text{-}6.5 \text{ m}^2$ / fëmijë
- ✓ Ndërtesa duhet të ketë maximum 120 fëmijë.

b) Institucionet e edukimit fillor dhe të mesëm të ulët

Arsimi dhe edukimi fillor në komunën e Rahovecit zhvillohet në 27 shkolla fillore shqipe, 2 shkolla fillore serbe , 5 shkolla të mesme prej të cilave 4 shkolla të mesme shqipe, 1-shkollë e mesme serbe. Struktura gjinore e nxënësve është 4,373 meshkuj dhe 3,902 femra. Nisur nga numri i përgjithshëm i banorëve të komunës mesatarisht kemi nga 2,306 nxënës/shkollë por duhet theksuar se në qytet ky numër është shumë më i madh se në fshatra si pasojë e

migrimeve fshat-qytet. Sigurimi i shkollave lokale lehtë të arritshme është thelbësore për shërbimin dhe rigjallërimin e komunitetit lokal.

Kriteret / normat për planifikimin e institucioneve të edukimit fillor duhet të jenë:

- ✓ Institucionet e edukimit fillor duhet të mbulojnë një numër prej 4000 banorësh;
- ✓ Secila Bashkësi Lokale duhet të përmbajë një shkollë fillore;
- ✓ Qasshmëria shtëpi—shkollë fillore duhet të arrijë distancë të lëvizjes (ecje / biçikletë) prej 500 m deri në 800 m, varësisht prej dendësisë së banimit të qytetit;
- ✓ Sipërfaqja e nevojshme e lokacionit duhet të jetë prej 1-2 ha
- ✓ Hapësira e nevojshme shkollore 3—5 m² / nxënës (hapësirat e mësimi 60 m²);
- ✓ Raporti nxënës –mësimdhënës duhet të jetë nga 22 deri në 42 nxënës
- ✓ Numri i nxënësve duhet të jetë prej 200 deri 500, (një klasë 27 deri 37 nxënës);
- ✓ Mësimi shkollor duhet të mbahet në një ndërrim.

c) Institucionet e edukimit të mesëm të lartë

Niveli i arsimit të mesëm i lartë përfshin nivelin tre (3) sipas SNKA-së (Klasifikimi standard ndërkombëtar i arsimit) në Kosovë dhe organizohet në gjimnaze dhe shkolla profesionale. Arsimi i mesëm në Rahovec zhvillohet në 4 shkolla të mesme të larta me gjithsej 2,456 prej të cilëve 1,371 nxënës janë meshkuj ndërsa 1,085 femra.

Kriteret / normat për planifikimin e institucioneve të edukimit të mesëm duhet të jenë:

- ✓ Institucionet e edukimit të mesëm duhet të mbulojnë një numër prej 8000 deri 16000 banorë (për shkolla të mëdha);
- ✓ Qasshmëria shtëpi-shkollë e mesme preferohet të arrijë distancë të lëvizjes (ecje/biçikletë) prej 1000 m deri në 1500 m, varësisht prej dendësisë banimore të qytetit;
- ✓ Sipërfaqja e nevojshme e lokacionit duhet të jetë prej 4 - 6 ha;
- ✓ Numri i nxënësve duhet të jetë prej 500 deri 750;
- ✓ Raporti nxënës/mësimdhënës duhet të jetë nga 22 deri në 42
- ✓ Hapësira e nevojshme shkollore 3-5 m² / nxënës (dhomat e mësimi/klasat 60 m²);

Përveç këtyre normave themelore për planifikim të lokacionit duhet të merren parasysh kushtet e përshtatshme klimatike, pa pluhur, larg transportit rrugor të dendur dhe lidhje të mirë me sipërfaqet e gjelbëruara.

2.5.7 Institucionet shëndetësore

Në komunën e Rahovecit, mjekësia familjare është shtylla kryesore e shëndetësisë e cila udhëhiqet nga Drejtoria e Shëndetësisë. DSH organizon punën në shërbimet primare shëndetësor, shërbimet sociale dhe shërbimet të inspektimit sanitar.

Në komunën e Rahovecit shëndetësia është e organizuar në sektorin publik, ku ofrohen shërbime të nivelit parësor, dhe në sektorin privat i cili ofron shërbime parësore të lëvizjes të specializuara mjekësore. Në sektorin publik, kujdesi primar shëndetësor është i organizuar në 10 objekte shëndetësore:

- Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare në qytetin e Rahovecit
- 6 QMF në vendbanimet: Ratkoc, Bellacerkë, Qifllak, Drenovc, Krushë e Madhe dhe Opterush, 3 ambullanta në: Hoqë të Madhe, Lagjen për minoritete dhe Zoqisht.

Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare (QKMF) në Rahovec, si bartëse e kujdesit primarë, është e vendosur në qytetin e Rahovecit dhe ka gjendje fizike të kënaqshme.

Kjo qendër mbulon me shërbime territorin e Rahovecit dhe fshatrat përreth. Në këto institucione janë të punësuar gjithsej 87 punonjës, 28 mjek dhe 59 infermier - teknik.

Sektori privat shëndetësor kryesisht është i organizuar në ambulanca të vogla të specializuara me nga 1 apo 2 specialistë dhe të pajisura me mjetet më të domosdoshme për punë. Më të shumta janë ambulancat private stomatologjike, që punësojnë me shumë se një stomatolog.

Në sektorin farmaceutik ekzistojnë x barnatore private dhe x barnatore publike. Furnizimi me barna kryesisht është i kënaqshëm, sidomos në barnatoret private, ku llojshmëria dhe cilësia e medikamenteve është më e mirë.

Institucionet shëndetësore në aspektin hapësinor dhe të funksionimit duhet të jenë të pajisur në atë mënyrë që të mund t'iu mundësojnë secilit individ të gjitha shërbimet jashtë nivelit të spitalit duke u bazuar në metodat bashkëkohore të punës.

Standartet për institucione shëndetësore janë:

- Ambulanca / 6,000 banorë.
- Qendra e Mjekësisë Familjare / 10,000 banorë.
- Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare / 100,000 banorë.
- Raporti mjek, motër / numri i banorëve duhet të jetë një mjek + dy motra / 2000 banorë.
- Afërsia e ndërtesave shëndetësore duhet të jetë prej 500 m deri 2500 m.

Sipas kriterëve evropiane sipërfaqja e nevojshme e lokacionit duhet të arrijë 4 deri 8 ha ndërsa sipërfaqja e ndërtesës 1.2 m² / banorë.

2.5.8 Institucionet kulturore dhe sportive

a) Institucionet dhe objektet e kultures

Në Komunën e Rahovecit zhvillohen aktivitete të ndryshme kulturore : Muzikore, Teatrale, Bibliotekare, Ekspozitat e ndryshme, etj. Këto aktivitete zhvillohen në Qendrën Kulturore në Rahovec, Shtëpinë e Kulturës në Krushë të Madhe, Shtëpinë e Kulturës në Hoçë të Madhe si dhe në Qendrën Rinore në Rahovec. Aktivitetet kulturore organizohen kryesisht nga drejtoria komunale në bashkëpunim me shoqatat dhe klubet kulturore si “Art-Studio”, “Nirvana-Club”, Shoqatën e Artistëve të Komunës së Rahovecit, Shoqatën e Enigmatëve Labirinti, Shoqëritë Kulturo Artistike: “Rahoveci”, “Bajram Curri”, “Heronjë e Kosovës”, “Anadrinia”, “Vëllezërit Frashëri”, dhe grupet muzikore “Boemat”, “Sokolat” etj.

Shtëpinë e Kulturës në Krushë të Madhe e renovuar tërësisht, me ndihmën e CDF-it dhe K.K. Shtëpinë e Kulturës në Hoçë të Madhe, që duhet të renovohej.

Bibliotekën në Rahovec, me rreth 5000 libra ekzemplarë. Bibliotekën në Krushë të Madhe, me rreth 4000 ekzemplarë. Bibliotekën në Hoçë të Madhe posedon rreth 2000 ekzemplarë. Galerinë e arteve që i ka kushtet shumë të mira për ekspozim. Gjatë një viti në të ekspozohen minimumi 12 ekspozita. Teatrin, që funksionon në baza amatore dhe vullnetare.

Sallën e kinemasë në shtëpinë e Kulturës me 430 ulëse. Kjo sallë nuk funksionon në mungesë të kino-projektorëve

Trashëgimia kulturore në komunën e Rahovecit nga koha Ilire e deri tani është e larmishme po fatkeqësisht pa mbrojtje të duhur institucionale nga se shumë vlera të tilla janë shkatërruar dhe ju kanë ekspozuar kohës dhe faktorit njeri. Ky thesar i çmuar i kulturës duhet vënë nën

mbrojtje si: Sahat Kulla në Rahovec, që daton nga viti 1206, që dikurë ishte kështjellë e vogël Ilire, kullat e Anadrinit, Kalaja e Durmanit shek. III dhe IV, Kalaja e Kështjelles (Zatriq, Gexhë, Gurkuq, etj

Shoqëritë kulturo-artistike, grupet muzikore e artistike, dhe shoqatat e ndryshme, zhvillojnë aktivitete në këto objekte kulturore. Ato financohen kryesisht vetë. Gjithashtu, në pjesën veriore të Rahovecit është ndërtuar qendra kulturore për minoritetet, e cila udhëhiqet nga shoqata Gjermane Shuler Helpe Leben. Kjo qendër është rehabilituar pas luftës nga organizatat gjermane “Shuler Helfen Leben” dhe “AMICA”. Para masave të dhunshme serbe të viteve 1990-1999, komuna e Rahovecit ka pasur 4 biblioteka publike me një numër prej gjithsej 49.106 librash. Biblioteka kryesore ka pasur 15.320 libra, ndërsa degët në Drinas, Krushë të Madhe, Xërxë, Hoçë të Madhe kanë pasur 33.786 libra, por lufta dhe masat e dhunshme serbe të viteve 1990-1999, kanë zhdukur rrjetën librare dhe stoqet e librave të kësaj komune. Nxënësit ndjekin mësimet në 19 shkolla fillore dhe në një shkollë të mesme, të ndara me paralelet në Krushë të Madhe dhe Drinas.

Sa i përket zonave të veçanta të mbrojtura për komunën e Rahovecit duhet respektuar dhe zbatuar: Ligji Nr. 03/L-039 PËR ZONAT E VEÇANTA TË MBROJTURA. Në këtë komunë janë dy zona që kanë karakter të veçantë të mbrojtjes :

1. Manastiri i Zoqishtës, Zoqishtë, dhe
2. Fshati Hoqë e Madhe, Hoqë e Madhe.

Objektet e mbrojtura të propozuara nga Drejtoria për kulturë ,sport dhe rini

- Sahat Kulla, Rahovec
- Vendi i rënies së dëshmorëve Toni e Mici në Opterushë
- Varrezat e Dëshmorëve në Rahovec
- Përmendorja e Tonit e Micit në Rahovec
- Shtabi i UÇK-së në Drenoc
- Shtabi i UÇK-së njësia “Arti” në Rahovec
- Maja e Shkodranit në Rahovec
- Xhamia e Qarshisë në Rahovec
- Kulla e Meriqëve në Rahovec
- Kroj i Haxhinjve në Rahovec
- Kroj në Sheshin e Republikës
- Kështjella (kalaja e Durmanit) në Rahovec
- Arti në gur në Zatriq
- Kisha Ortodokse në Rahovec
- Varrezat Bizantine në Reti
- Kulla e Mahmut Pashës dhe varrezat Bizantine në Opterushë
- Ura e Shenjtë në Drini i Bardhë
- Shtëpia muze e Ukshin Hotit në Krushë të Madhe
- Varrezat e Shtavicës
- Bodrumi i Vjetër në Rahovec
- Vendi ku u zhvillua beteja e Gradishit (Gegjë)

- Pika e vrojtimit të UÇK-së “Vlora” në Drenoc
- Vendi i fushëbetejës së UÇK-së në Guri të Kuq
- Fushëbeteja në Bratotin-Ratkoc (12 maj 1998)
- Beteja e Fortesës (18 korrik 1998) në Fortesë
- Shtabi i UÇK në Reti
- Beteja e Kramovikut (1998) në Kramovik

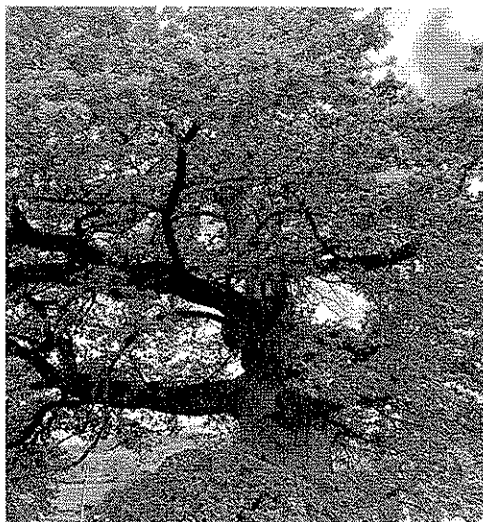
2.5.6 Monumentet natyrore

Llojllojshmëria e monumenteve natyrore të karakterit botanik, hidrologjik, gjeomorfologjik të komunës së Rahovecit, si dhe peizazheve të ndryshme natyrore, që kanë përhapje në territorin e komunës konsiderohen vlera të trashëgimisë natyrore.

Në territorin e komunës së Rahovecit shtrihet një pjesë e sipërfaqes së zonës së mbrojtur të Kanionit të Drinit të Bardhë te Ura e Fshejt, Monument natyror me karakter hidro-gjeomorfologjik që është shpallur në vitin 1986, me sipërfaqe 126.5 ha dhe Parku regjional i Mirushes 198.77 ha 1983 monument natyre me ujëvara të njëpasnjëshme

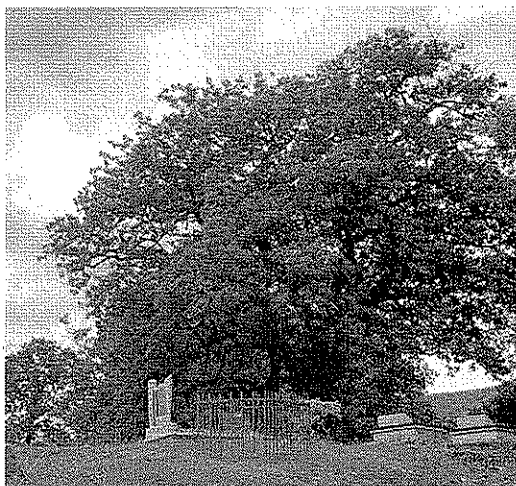
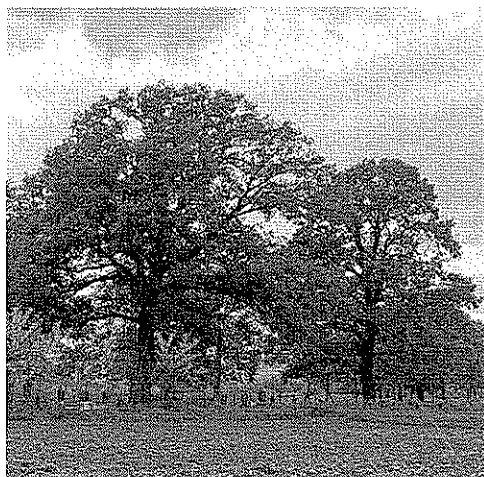
Për shkak të vlerave natyrore janë propozuar për mbrojtje edhe këto monumente të natyrës:

1. Nagavc- Trungu i Bungu
2. Dabidol- Trungjet e dushkut
3. Bratotin- Trungu i Shpardhit
4. Bratotin- Trungu i Qarrit
5. Drenovc-Trungjet e Shpardhit
6. Kaznik- Trungjet e Shpardhit
7. Vëranjakë- Trungjet e vidhit
8. Pataçan i Ulët-Trungjet e dushkut
9. Brestovc – trungjet e dushkut (lisi i Bajraktarit)

Trungu i Bungut (*Quercus petraea*) – gjendet ne fshatin Nagavc të Rahovecit përkatësisht gjendet në varreza të fshatit. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **5 ari**. Vjetërsia mbi **500 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **35 m**, perimetri i kërcellit është rreth **6 m** diametri i kurorës është rreth **24 m**.

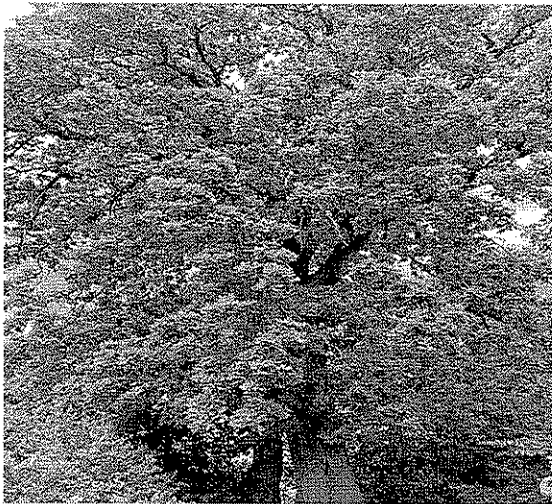
Trungjet e Dushkut (*Quercus sp.*) – gjendet në fshatin Dabidol të Rahovecit. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **13 ari**. Vjetërsia është mbi **250 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **20-30 m**, perimetri i kërcellit është rreth **2.70 – 3.70 m**, diamteri i kurorës është rreth **20-25 m**.

Trungu i Shpardhit (*Quercus frainetto*) – gjendet në fshatin Bratotin të Rahovecit, përkatësisht në zonën kadastrale Bratotin. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **5 ari**. Vjetërsia është mbi **500 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **24 m**, perimetri i kërcellit është rreth **4.40 m** diametri i kurorës është rreth **24 m**.

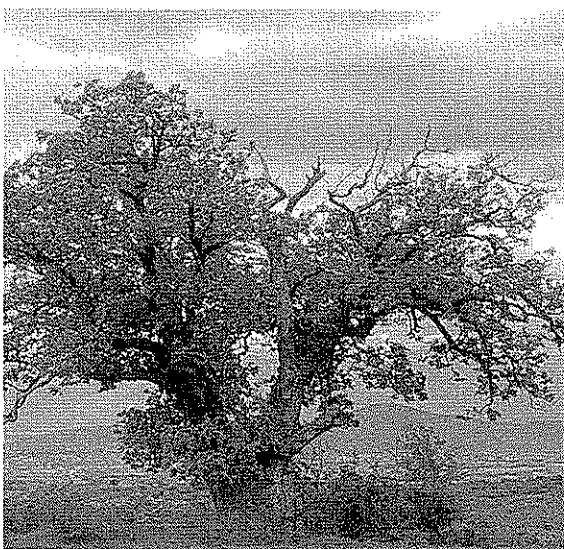
Trungjet i Qarrit (*Quercus cerris*) - gjendet në fshatin Bratotin të Rahovecit. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **7 ari**. Vjetërsia rreth **350 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **30 m**, perimetri i kërcellit është rreth **3.60 – 4.10 m**, diametri i kurorës është rreth **24 m**.

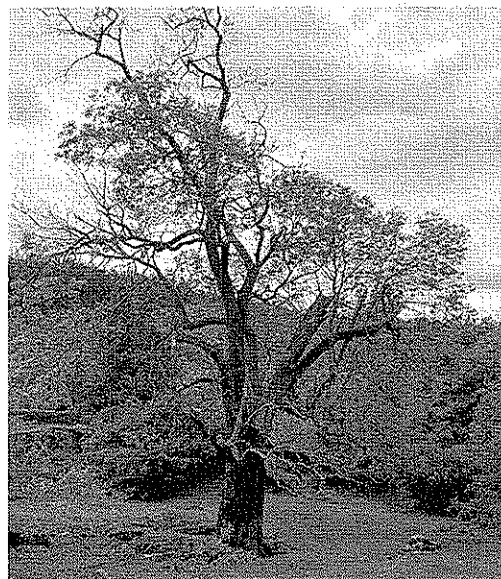
Trungu i shpardhit (*Quercus frainetto*) – gjendet në fshatin Drenoc të Rahovecit. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **4 ari**. Vjetërsia është rreth **450 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **22 m**, perimetri i kërcellit është rreth **3.50 m**, diamteri i kurorës është rreth **1.70m**.

Trungu i shpardhit (*Quercus frainetto*) – gjendet në fshatin Drenoc të Rahovecit, Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej 4 ari. Vjetërsia mbi **350 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **37 m**, perimetri i kërcellit është rreth **3.80 m**, diamteri i kurorës është rreth **1.40 m**.

Trungu i Shpardhit (*Quercus frainetto*) – gjendet në fshatit Kaznik të Rahovecit, Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **3.5 ari**. Vjetërsia rreth **300 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **15 m**, perimetri i kërcellit është rreth **4.20 m**, diamteri i kurorës është rreth **18 m**.

Trungu i Shpardhit (*Quercus frainetto*) – gjendet në fshatit Kaznik të Rahovecit. Karakteristikat kryesore të këtij monumentit të natyrës janë këto: Sipërfaqe prej **7.69 ari**. Vjetërsia është rreth **400 vite**. Lartësia e kërcellit është rreth **13 m**, perimetri i kërcellit është rreth **4 m**, diamteri i kurorës është rreth **13 m**.

Në këto monumente rekomandohet të vendoset nga një pllakë identifikuese me të gjitha karakteristikat për secilin monumente natyror edhe të rrethohen sepse i përmbushin të gjitha kriteret në bazë të ligjit që janë shpallur si Monumente Mbrojtëse të Natyrës përkatësisht sipas Nenit 3 këto monumente kategorizohen si vlerë e Natyrës e kategorisë III –të, sipas IUCN – Monument Natyror.

2.5.7 Kushtet ekonomike dhe sociale ne Komune

Duke marrë parasysh kushtet e favorshme topografike, pedo-klimatike dhe agro-ekologjike puna në bujqësi, vreshtari dhe verari përbënë aktivitetin themelor ekonomik në Rahovec në të gjitha aspektet duke përfshirë prodhimin, burimin e të ardhurave dhe punësimin e qytetareve të komunës.

2.5.8 Bujqësia në komunë

Bujqësia si degë e ekonomisë, është bartëse e zhvillimit ekonomik në komunën e Rahovecit dhe si e tillë duhet ti kushtohet vëmendje e posaçme si nga udhëheqësia komunale ashtu edhe ato shtetërore.

Kushtet pedo-klimatike janë të përshtatshme dhe mundësitë e mëdha të ujitjes, bëjnë të mundur që në Rahovec të kultivohen me sukses të gjitha kulturat bujqësore si: drithërat, pemët, vreshtat, perimet e poashtu ka kushte edhe për zhvillimin e blegtorisë dhe shpeztarisë. Përderisa edhe industria ushqimore përpunuese është duke u zhvilluar në aspektin e modernizimit dhe ngritjes së kapacitetve, por Rahoveci si komunë njihet kryesisht si prodhuese e madhe e rrushit dhe perimeve.

Pjesa më e madhe e banorëve në komunën tonë merren me kultivimin, grumbullimin dhe përpunimin e perimeve si dhe kultivimin e kulturave lavërtarë dhe vreshtarisë.

Prioritetet që duhet ti jepen bujqësisë janë:

- ❖ Transformimi i fermave të vogla familiare në ato të mëdha komerciale,

- ❖ Shfrytëzimi i praktikave më të mira bujqësore dhe aplikimi i tyre, (mbrojtje e integruar e bimeve, farëra cilësore me potencial të lartë prodhues etj.).
- ❖ Ofrimi i mbështetjes institucionale,
- ❖ Ofrimi i shërbimeve këshillimore dhe përkrahjes teknike

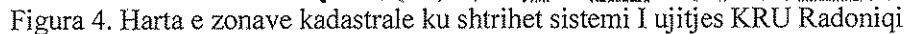
Sipas shënimeve të Agjencisë së Statistikave të Kosovës komuna e Rahovecit ka 13.600 hektar tokë bujqësore. Sipërfaqet e tokës bujqësore të cilat shtrihen përgjatë shtratit të lumit Drini i Bardhë në lartësi mbidetare prej 310 – 350 m, janë toka aluviale me pjellori të lartë në të cilat kultivohen kulturat bujqësore intenzive si që janë kulturat perimore (speci, domatja, patatja, trangulli, shalqini, karrota e tjera) por edhe kulturat lavërtare ku dominojnë gruri dhe misri. Në zonat kodrinore në lartësi mbidetare prej 350 – 600 m dominon toka e tipit Smonice ku kryesisht kultivohen kulturat lavërtare pranverore dhe vjeshtore, kulturat shumëvjeqare (vreshtat dhe pemishtet), ku bëjnë pjesë edhe kullosat.

Ndërtimi e objekteve të banimit, atyre hoteliere, pompat e benzinës si dhe objektet tjera industriale kanë ndikuar shumë në zvogëlimin e sipërfaqeve të tokave bujqësore. Një dukuri tjetër që ndikon në degradimin e tokave bujqësore është edhe eksploatimi i zhavorrit në tokat bujqësore kryesisht përgjatë lumit Drini i Bardhë. Nëse ky trend i ndërrimit të destinimit të përdorimit të tokave do të shkaktoj edhe zvogëlimin e prodhimitarisë bujqësore.

Struktura e të mbjellurave kryesore në Rahovec:

- ❖ Grur - 2,400 ha
- ❖ Misër – 2,100 ha
- ❖ Perime - 3,000 ha
- ❖ Vreshta – 2,168 ha

Në 11 zona kadastrale të komunës shtrihet edhe sistemi i ujitjes me të cilin menaxhon Kompania Regjionale e Ujitjes KRU „Radoniqi-Dukagjini, me seli në Gjakovë nga i cili sistem në Rahovec ujiten 2.658,63 ha tokë të punueshme bujqësore, ku kryesisht ujiten perimet (speci, domatja, lakra, shalqini, pjepri, qepa etj.) misri dhe kulturat furaxhere (jonxha, misri për sillaxh apo livadhet).

2.5.9. Blegtoria dhe shpeztaria

Nga të dhënat më të reja nga Drejtoria për Bujqësi, Pylltari dhe Zhvillim Rural të komunës së Rahoveci, kemi: Gjedhe të imta 7,084 krerë; Gjedhe të trasha 8,892 krerë dhe shpezë 38,700 sosh.

29

2.6.0. Veprimtari tjera ekonomike

Sektori i industrisë në Komunën e Rahovecit, bazohet kryesisht në industrinë agro-industriale, përpunimin e rrushit dhe të grurit, industrinë e plastikës, ndërtimtari, teknologji përpunuese të metaleve, teknologjive për ngrohje dhe ftohje, artizanate, objekte tregtie, shërbime etj. Pas luftës, ndërmarrjet e vogla kanë shfaqur tendencën për shfrytëzimin dhe përpunimin e gurit, rërës, zhavorit dhe argjilës, evidente me një shkatërim joselektiv të resurseve natyrore.

2.6.1. Turizmi dhe hoteleria

Turizmi është më pak i zhvilluar, edhe pse Rahoveci është njëri ndër qytetet më të vjetra të Kosovës, me relikte të vendbanimeve të dikurshme antike, të cilat rrjedhin nga epoka e hershme romako-ilire

Në përgjithësi zona e Dukagjinit është përplot me trashëgimi arkitekturore, shpirtërore, fetar, etnologjike etj. Poashtu resurse për një turizëm rekreativ ekzistojnë në kanionin e Drinit të Bardhë. Turizmi kulturor kryesisht mund të jetë i bazuar në trashëgimi kulturore/arkitekturore: shtëpitë tradicionale, turizëm kulturor arkeologjik, 17 shpella, hamame, trashëgimi arkitekturore dhe fetare në Hoçën e Madhe 18 , e cila tashmë është edhe e mbrojtur me pakon e Ahtisarit 19 nga e cila derivon dhe Ligji për Mbrojtjen e Zonave të Veçanta të Mbrojtura 20 dhe në hartim e sipër përderisa flasim është Ligji për Hoçën e Madhe.

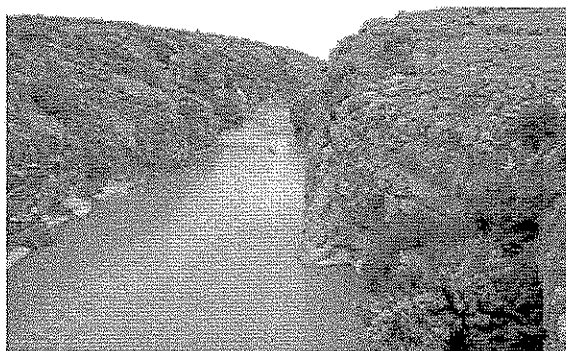

Foto 7. Kanioni i lumit Drini i Bardhë

Foto 8. Ura e Fshajt

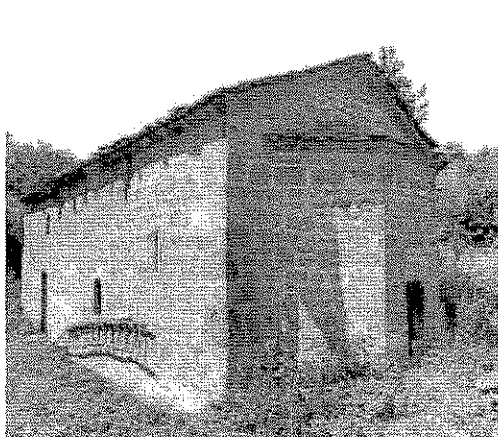

Foto 9. Kisha e Shën Nikollës shek. 14

Foto 10. Kisha e Shën Llukës shek. 16-të

III ANALIZA E GJENDJES EKZISTUESE MJEDISORE

Gjendja e përgjithshme mjedisore në Kosovë është jo e mirë si pasojë e aktiviteteve të pa menaxhuar mirë si ndërtimet pa plan, ndotja nga trafiku, menaxhimi jo përkatës i mbeturinave dhe ujërave të zeza dhe aktivitetet ekonomike dhe industriale. Problemet serioze mjedisore lidhen me shfrytëzimin jo racional të burimeve natyrore të cilat pastaj shkaktajnë ndotjen e ajrit, ujit dhe tokës, prishin pejsazhin, kërcënojnë biodiversitetin dhe burimet natyrore. Përkundër progresit të konsiderueshëm që është bërë në vitet e fundit si rezultat i shumë iniciativave dhe përmirësimeve, dëmtimet dhe degradimi i burimeve natyrore (pyjet, tokat bujqësore dhe ato pyjore, burimet ujore, flora dhe fauna) vazhdon.

3.1 Ajri

Ajri i pastër është me rëndësi vitale për shëndetin e njeriut dhe të mjedisit. Mirëpo zhvillimi i hovshëm dhe i pakontrolluar ekonomik, sidomos zhvillimi industrial dhe trafiku ndikojnë në përkeqësimin e cilësisë së ajrit dhe mjedisit si rezultat i shkarkimeve të ndryshme në ajër, ujë dhe tokë.

Sipas një studimi të Ministrisë së Mjedisit në Zelandën e Re, njeriu thith rreth 14,000 litra ajër në ditë duke u ekspozuar kështu para shumë rreziqeve potenciale. Ajri i ndotur ka efekt negativ posaçërisht tek fëmijët, të moshuarit si dhe ata që kanë probleme me frymëmarrje dhe me zemër.

Efekti i sëmundjeve, vdekjeve të parakohshme dhe uljes së nivelit të produktivitetit në punë ndikon drejtpërdrejtë në ekonominë e një vendi duke rritur kështu rëndësinë e trajtimit të kësaj çështjeje.

Qytetin e Rahovecit e karakterizon një trafik mjaft i dendur, me numër të madh makinash, që brenda ditës qarkullojnë nëpër qytet. Mungesa e vendeve të mjaftueshme për parkim, makina të vjetra dhe dendësia e qarkullimit drejtpërdrejtë ndikojnë në ndotjen e madhe të ajrit dhe kanë ndikim në shëndetin e popullatës.

Ndotja e ajrit nga shfrytëzimi i mineraleve/gurthyeshme në zonat periferike të qytetit dhe vendet rurale janë një burim tjetër i madh i ndotjes së ajrit në zonat përreth tyre por edhe më gjerë.

Një burim tjetër i ndotjes së ajrit është edhe ngrohja e shtëpive apo banesave kolektive gjatë sezonit të dimrit e sidomos përdorimi i thëngjillit apo lëndëve tjera djegëse, cilësia e të cilave nuk është e kontrolluar. Përdorimi i gazit natyral në amvisëri është ende i kufizuar. Trendi i ndërhyrjeve për përmirësimin e izolimeve të objekteve ekzistuese apo objekteve të reja të banimit pritet të japin efektet pozitive në zvoglimin e përdorimit të energjisë për ngrohje.

Aplikimi i burimeve alternative të energjisë, si panelet diellore, apo përdorimi i burimeve tjera energjetike ka një ndikim mjaft të mirë në përmirësimin e cilësisë së ajrit por ky trend po shënon rritje shumë të ngadaltë.

3.1.2 Monitorimi i Cilësisë së Ajrit

Institucioni i mandatuar për monitorimin e cilësisë së ajrit në Kosovë është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor përmes Institutit Hidro-Meteorologjik të Kosovës (IHMK).

Në bazë të Ligjit për mbrojtjen e mjedisit, Nr.03/L-025, Ligjit i mbrojtjes së ajrit nga ndotja, Nr.03/L-160 dhe Ligjit për veprimtarinë hidrometeorologjike, Nr.02/L-79, IHMK është i obliguar që të bëjë monitorimin e cilësisë së ajrit në tërë territorin e Kosovës.

Por në territorin e komunës së Rahovecit nuk ka pika monitoruese të cilësisë së ajrit, andaj në një të ardhme të afërt do duhej të vendosen instrumente monitoruese në disa pika. Mungesa e të dhënave nga monitorimi i cilësisë së ajrit si pasqyrim i plotë i nivelit të vërtetë të ndotjes së ajrit pamundëson edhe marrjen e veprimeve për zvogëlimin apo parandalimin e ndotjes.

3.1.5 Vlerësimi i shkaqeve dhe kërcënimet në cilësinë e ajrit

Ka pak informata në dispozicion për numrin e automjeteve motorike për km rrjet rrugor, llojin e veturave dhe formën kryesore të sistemeve ngrohëse, duke e vështirësuar kështu parashikimin e ndikimit real të këtij lloji të emetimit në cilësinë e ajrit në komunë.

Veturat në Kosovë janë përgjithësisht të vjetra, në klasën e emetimeve Euro-1 deri në Euro-3, (derisa në Europë po kalohet nga Euro-4 në Euro-5) dhe për pasojë shkalla emetuese specifike për veturë është mjaft e lartë. Cilësia e lëndëve djegëse që importohen siç janë peleti, nafta dhe gazi natyror gjithashtu janë një burim tjetër që ndikon në ndotjen e ajrit.

Cilësia e rrugëve dhe problemet që lidhen me shfrytëzimin, mirëmbajtjen dhe pamjaftueshmërinë e tyre si dhe mungesa e vend-parkimeve kontribuojnë gjithashtu në rritjen e sasisë së pluhurit dhe të ndotësve tjerë në ajër nga automjetet. Në zonat rurale ndikim negativ në cilësinë e ajrit krahas rrugëve të paasfaltuara kanë edhe guroret dhe minierat të cilat në territorin e Rahovecit janë në numër. Një burim specifik i ndotjes së ajrit në përgjithësi në Kosovë por edhe në Rahovec është djegia e mbeturinave, gomave dhe hamulloreve në ara të korrura.

3.1.6 Burimet kryesore të ndotjes

- Niveli i lartë i përqendrimit të emetimeve të pluhurit, pluhurit fluturues, thërmija të pluhurit, bloza, SO₂ dhe Nox, si rezultat i trafikut të dendur, cilësia jo e mirë e karburateve dhe ngrohjes sezonale ndikojnë drejtpërsëdrejti në ndotjen e ajrit në qytet por edhe në gjithë hapsirën e komunës së Rahovecit ;
- Lirimi i gazrave serë (CO₂, SO₂, Nox) nga djegia e mbeturinave nëpër kontinier apo jashtë tyre, djegia e gomave dhe hamulloreve pas korrjeve, dhe aktivitete të operatorve ekonomik brenda dhe jasht qytetit,
- Cilësia e rrugëve dhe problemet që lidhen me shfrytëzimin, mirëmbajtjen e pamjaftueshme të tyre dhe të parkingjeve që kontribuojnë në rritjen e sasisë së pluhurit, dhe të shkarkimeve në ajër nga automjetet nga djegia e karburanteve.

3.2 Resurset ujore

Resurset ujore janë faktor i rëndësishëm i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të një vendi. Vlerësohet se territori i komunës së Rahovecit ka rezerva të kufizuara të burimeve ujore dhe të njëjtat janë mjaft të ndotura. Ndotja e ujërave në territorin e komunës reflektohet kryesisht nga ndotja prej shkarkimeve të ujërave të zeza sanitare dhe ujërave industriale të cilat shkarkohen drejtpërdrejtë në lumenjtë e lartëpërmendur apo trupa tjerë ujorë pa ndonjë trajtim paraprak. Mungesa e infrastrukturës për trajtimin ujërave sanitare apo industriale të shkarkuara në trupa ujorë edhe në të ardhmen do të jetë burim i ndotjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntoksore si burime të përdorura për nevoja të qytetarëve.

3.2.1 Ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore

Lumenjtë dhe rrjedhat tjera ujore në Rahovec janë pjesë e pellgut ujorë të lumit Drini i Bardhë.

Komuna e Rahovecit është e pasur me burime natyrore dhe ka rrjet hidrografik relativisht të dendur. Kjo paraqet pasurinë natyrore të komunës dhe një ndër kushtet për ekzistencën e botës bimore dhe aktiviteteve njerëzore. Rrjetin hidrografik të komunës së Rahovecit e përbëjnë disa lumenjë dhe ujërrjedha/ përrenjtë, qindra burime natyrore dhe ujërat nëntokësor.

Tabela 2. Rrjeti hidrografik i ujerave sipërfaqësorë në komunën e Rahovecit

Emërtimi	Lartësia mbidetare	Lit./sek.	Temp.
Burimi i Rahovecit	390	5 – 8	13
Burimi i Zatriqit	920	5	13
Burimi i Optrushës	400	40	13
Burimi i Zaçishtit	415	15	13
Burimi i H. Madhe	420	10	14
Burimi i Sopotit	380	6	13

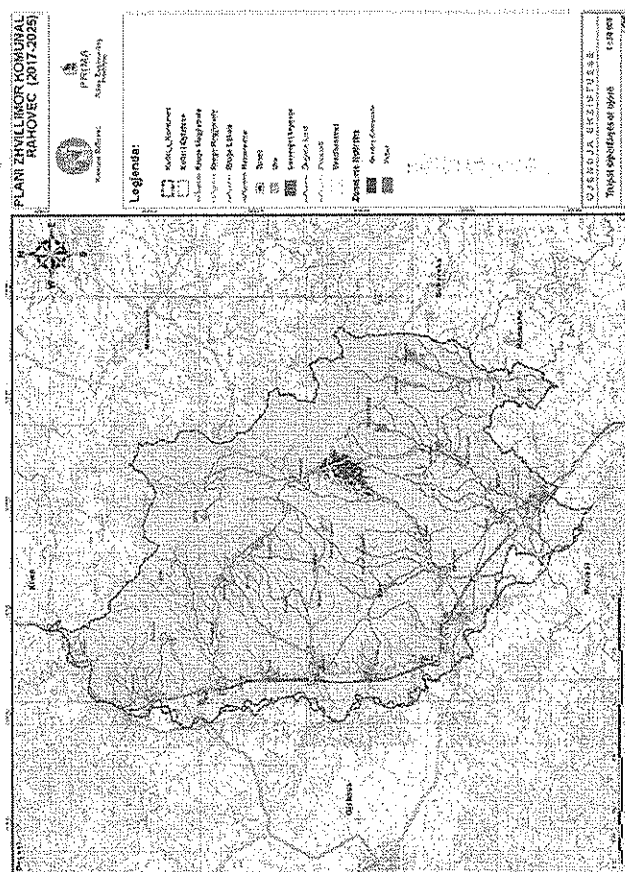

Figura 5. Harta hidrografike e komunës së Rahovecit

3.2.2 Cilësia e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore

Ujërjehdat më të ndotura që përshkojnë territorin e qytetit të Rahovecit dhe vendbanimeve përreth janë Rimmiku, Duhlllo, Sapniq, Bellaja si rrjedhojë e hedhjes së mbeturinave dhe shkarkimit të ujërave të zeza. Shfrytëzimi i zhavorit kryesisht nga shtrati i lumit Drini i Bardhë është veprim shumë negativ i cili krahas dëmtimit të pejsazhit dëmton edhe biodiversitetin e lumit dhe përreth tij. Shfrytëzimi i zhavorit nga shtretit e lumenjëve apo ngushtimit të shtratit të tyre me ndërtime buzë bregut apo hudhjes së mbetjeve ndërtimore çrregullon rrjedhën e tyre dhe për pasojë kemi edhe vërshimet të vendbanimeve dhe tokave bujqësore përgjatë këtyre rrjedhave pothuaj çdo vit në pranverë apo vjeshtë kur rritet intenziteti i reshjeve të shiut apo shkrija e hovshme e borës.

Ndotjet industriale nga operator si Venaria apo Termoventi si dhe operator tjerë më të vegjël gjithashtu kontribuojnë në ndotjen e burimeve ujore.

Mungesa e infrastrukturës për trajtimin ujërave sanitare apo industriale të shkarkuara në trupa ujorë edhe në të ardhmen do të jetë burim i ndotjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntoksore si burime që përdoren për nevoja të qytetarëve. Një burim tjetër i ndotjes është edhe hedhja e mbeturinave urbane apo atyre ndërtimore në shtretër të ujërjehdhave apo afër tyre.

Foto 11. Ngushtimi i shtratit në Fortesë Foto 12. Shkarkimi i ujërave të zeza dhe mbeturinave

Foto 13 dhe 14. Vërshimet në Fortesë

3.2.3 Shfrytëzimi i ujerave sipërfaqësore dhe nëntokësore

a) Uji i pijes

Furnizimi me ujë cilësorë të pijes është nevojë elementare e cilësisë jetësore të njeriut dhe sipas konventave ndërkombetare është e drejtë universale njerzore. Sigurimi i ujit të pijshëm cilësor është parakusht themelor për shëndetin e një komuniteti andaj edhe detyrë e çdo shoqërie të ofroj këtë shërbim në kohë dhe sasi të mjaftueshme.

Furnizimi me ujë për qytetarët e komunës së Rahovecit bëhet nga Liqeni i Radoniqit, i cili ka kapacitet prej 113 milion m³, dhe përmes kompanisë rajonale “Gjakova” dhe nga pusët në zonat më të thella rurale. Aktualisht KRU, “Gjakova” sh.a, është ofruesi i vetëm publik me ujë të pijshëm në komunën e Rahovecit.

Sipas të dhënave nga raportet e Institutit Kombëtar të Shëndetit Publik (IKSH) dhe KRU, “Gjakova” sh.a pjesa më e rrezikuar e popullsisë është ajo në zonat rurale të cilët furnizohen me ujë nga pusët individuale dhe nga ujësjellësit vetanak burimor, të cilët nuk menaxhohen nga ndërmarrje. Ato paraqesin rrezik për qytetarët, të cilët përdorin ujin e pakontrolluar, por që kohë pas kohe ka pasur dëshmi se shumë prej tyre kanë shfrytëzuar ujë të kontaminuar.

Uji i ofruar për zonën e shërbimit të cilën e mbulon KRU “Gjakova” i plotëson standardet e ujit të pijshëm sipas rregullores, respektivisht standardeve të Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OSH) dhe rregulloreve dhe normave të IKSH. Metoda e pastrimit, trajtimit – përpunimit të ujit është me sistemin e para klorinimit e deri te filtrimi në SF.

a) Rrjeti i ujësjellësit

Komuna e Rahovecit nuk ka rrjet shumë të zhvilluar të furnizimit me ujë të pijes, i cili ka shtrirje në 26 vendbanime, kanë ujësjellës kolektiv.

Nga tabela vijuese mund të shihet se 87 % e popullatës së Rahovecit kanë qasje në ujë cilësor të pijshëm përmes sistemit të ujësjellësit kolektiv, derisa vetëm 13% e popullatës nuk kanë qasje në këto sisteme dhe kryesisht furnizohen nga burime natyrore sipërfaqësore apo puse.

Tabela 3. Vendbanimet e Rahovecit të cilat janë të lidhura në sistemin e ujit të pijes

	Vendbanimet	K.R.U Gjakova	Operatori	Konsumatorët			Nr. i banoreve
				Amvis	Ente	Indus	
1	Rahoveci	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	4541	67	4608	15892
2	Brestovci	K.R.U Gjakova	1/2Nj. O. Rahovec	293	1	294	1288
3	Bernjak	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	21	6	27	40
4	Hoqa e Madhe	Ujera burimor	Nj. O. Rahovec	229	8	237	124
5	Zoqishti	Ujera burimor	Vetëm menaxhim			0	659
6	Opterusha	Ujera burimor	Nj. O. Rahovec	430	4	434	1911
7	Retia	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	104	1	105	771
8	Retia e Ulët	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	100	2	102	234
9	Krusha e Madhe	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	895	6	901	4473

10	Nagavci	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	173	3	176	743
11	Hoqa e Vogel	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	306	2	308	1166
12	Celina	K.R.U Gjakova	Nj. O. Prizren	418	2	420	1903
13	Xerxe	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	778	7	785	3184
14	Fortesa	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec (50%)	520	4	524	2270
15	Sopniqi	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	229	1	230	996
16	Potoqan i Ulet	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	194	1	195	1077
17	Potoqan i Eperm	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	108	1	109	533
18	Nushpala	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	54		54	220
19	Drenoci	Ujëra burimor	Nj. O. Rahovec	275	4	279	1587
20	Senoci	Ujëra burimor	Nj. O. Rahovec	101	1	102	687
21	Postoseli	Nuk është i lidhur				0	1011
22	Zatirriqi	Nuk është i lidhur				0	535
23	Polluzha	K.R.U Gjakova	Nj. O. Rahovec	162	2	164	808
24	Guri I Kuq	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	109		109	731
25	Bratotini	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	54		54	396
26	Kramoviku	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	128	1	129	1125
27	Mrasor	Nuk është i lidhur				0	191
28	Kazniku	Nuk është i lidhur				0	164
29	Qifllaku	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	220	2	222	1292
30	Saroshi	Nuk është i lidhur				0	6
31	Dobidoli	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	80	1	81	799
32	Dejni	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	306	1	307	1757
33	Ratkoci	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	774	6	780	3791
34	Malesi e Vogel	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	457	3	460	2346
35	Gexhe	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	145	1	146	660
36	Vranjak	K.R.U Gjakova	Nj. O. Gjakova	140	1	141	838
				12344	139	12483	56208

Burimi: KRU Gjakova

Nga gjithsej 12,483 konsumatorë, 1,052 përdorin ujën e burimeve vetanake ndërsa 11,431 furnizohen nga rrjeti i K.R.U. Gjakova

Ndërsa sipas të dhënave nga Komuna nga 36 vendbanime me 56,208 banor, vetëm 7 prej tyre nuk kanë shërbime nga ujësjellësi ndërsa sipas KRU Gjakova nga 36 vendbanime me 56,208 banor 11,431 konsumatorë mbulohen me shërbime dhe vetëm 5 vendbanime nuk mbulohen dhe atë Saroshi, Mrasori, Kazniku, Pastoseli dhe Zatriqi ndërsa Hoqa e madhe dhe Zoqishti furnizohen nga burimet natyrore por operohen nga KRU Gjakova.

Nga ky sistem, në bazë të sasive të ujit, që momentalisht janë në dispozicion, konsumimi mesatar ditor për banorë vlerësohet të jetë përafërsisht 200-250 litra në ditë. Krahësuar me nivelet e BE-së, ku konsumimi i ujit për kokë banori është prej 100-150 l/kokë banori, del se këtu është dukshëm më i madh. Përkundër këtij kapaciteti të madh të ujit nga Hidrosistemi i Radoniqit, gjatë muajve të verës shfaqen probleme në furnizim me ujë sidomos në pikat

kritike të sistemit (zonat e larta dhe pikat e largëta). Duhet theksuar se humbjet e ujit qoftë ato teknike apo ato komerciale janë mjaft të larta rreth 43-57%. Humbjet e ujit në sistemin shpërndarës/rrjet janë humbjet teknike si rrjedhojë e dëmtimit të rrjetit apo prishjeve që ndodhin gjatë operimit të sistemit, ndërsa humbjet e ujit si pasojë e kyqjeve ilegale dhe keqpërdorimeve të ujit të pa faturuar për nevoja tjera si ujitje apo pastrimin e rrugëve apo makinave. Këto humbje paraqesin ndryshimin ndërmjet sasisë së prodhuar dhe sasisë së faturuar të ujit. Inkasimi për vitin 2010 vlerësohet të jetë 65-70%.

Rrjeti i ujësjellësit në komunën e Rahovecit, është mjaftë i vjetër, prej 5-25 vite. Edhe përkundër vjetërsisë, rrjeti mirëmbahet relativisht mirë nga ekipet e mirëmbajtjes së NJ.O Rahovec në kuadër të KRU Gjakova.

Me qëllim të reduktimit të humbjeve dhe ofrimit ma cilësor të shërbimeve kompanitë rajonale të ujësjellësve në Kosovë kanë hartuar dhe finalizuar strategjinë për reduktimin e humbjeve të ujit i cili është problemi kryesor. Këtu bënë pjesë edhe KRU “Gjakova” dhe në kuadër të strategjisë është parapare edhe ndërimi i ujëmatësve të cilët nuk funksionojnë dhe kalimi i tyre në sistemin SMART apo ujëmatës të mençur me anë të të cilëve do të shmangeshin shumë probleme në ofrimin e shërbimeve cilësore të furnizimit me ujë të pijshëm. Problem tjetër është identifikimi i lidhjeve ilegale dhe ndërimi i gypave të azbest çimentos në tërë zonën e shërbimit. KRU Gjakova, synon që deri në vitin 2020, të bëjë furnizimin e me ujë të fshatrave Pastasel, Babovc, Mrasor, Zatriq dhe Kaznik, me çka do të mbulohet furnizimi 100% me ujë të pijes në komunën e Rahovecit.

KRU Gjakova në koordinim edhe me Drejtorinë e Shërbimeve Publike në Rahovec, ka planifikuar investime në zonën e shërbimit për tri vitet e ardhshme në vlerë prej afro 2,000,000.00 EUR.

3.3. Menaxhimi i ujërave të ndotur

3.3.1. Rrjeti i kanalizimit të ujërave të ndotura - Gjendja ekzistuese

Ndotja e ujërave sipërfaqësore në lumenjtë e Kosovës, sikurse edhe në komunën e Rahovecit, është si pasojë e shkarkimit të ujërave të zeza dhe atyre industriale të pa trajtuara paraprakisht si dhe hedhja e mbeturinave të amvisërisë në trupa ujore. Këto dukuri negative janë të shprehura sidomos në viset e ulëta fushore aty edhe ku ka shtrirje aktiviteti njerëzor.

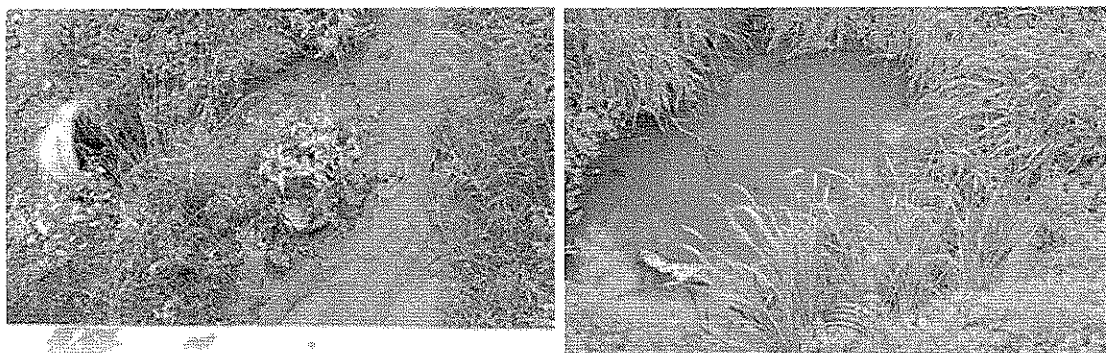

Foto 15 & 16 Shkarkimi i ujërave të zeza të fshatit Nushpall në përrrenjë

Shkarkimi i ujërave të zeza në rrjedhjet lumore pa trajtim paraprak rrit shkallën e ndotjes së lumit. Mesatarisht çdo banor shkarkon 16.46 m³/vit ujëra të zeza.

3.3.2. Rrjeti ekzistues i kanalizimit të ujërave të ndotura

Në komunën e Rahovecit, rrjeti i kanalizimit të ujërave të ndotura është shumë mirë i zhvilluar ku mbi 93% e popullatës dhe vendbanimeve është i mbuluar me këtë shërbim dhe vetëm 7% pjesërisht apo fare nuk janë mbuluar me këtë shërbim. Por ajo që vlen të theksohet është se nuk kemi asnjë impiant për trajtim qoftë primar apo sekondar të ujërave të zeza andaj ato si të tilla shkarkohen në trupa ujqor dhe mjedis duke shkaktuar ndotje të madhe.

Në tabelën vijuese janë paraqitur të dhënat e mbulueshmërisë me shërbimin e kanalizimit të ujërave fekal sipas vendbanimeve.

Tabela 4. Vendbanimet e mbuluar me shërbimet e kanalizimit

Nr	Vendbanimi	Nr. i banoreve	Kanalizim
1	Rahovec	15892	PO
2	Bellacerkë/Fortesë	2270	PO-pjesrisht
3	Bërnjak	40	po
4	Bratotin	396	PO
5	Brestovc	1288	PO
6	Celinë	1903	PO
7	Çifllak	1292	PO
8	Dobidol	799	PO
9	Dejnë	1757	Po
10	Drenoc	1587	PO
11	Gexhë	660	PO
12	Hoqë e Madhe	124	PO
13	Hoqë e Vogel	1166	PO
14	Kaznik	164	JO
15	Kramovik	1125	PO-pjesrisht
16	Krushë e Madhe	4473	PO
17	Mrasor	191	PO-pjesrisht
18	Nagavc	743	PO
19	Nushpal	220	PO
20	Opterushë	1911	PO
21	Pastasellë	1011	PO
22	Pataqan i Epërm	533	PO
23	Pataqan i poshtëm	1077	PO
24	Gur i Kuq	731	PO
25	Polluzhë	808	PO
26	Radostë/Malësi e vogël	2346	PO

27	Ratkoc	3791	PO
28	Retijë e Ulët	234	PO
29	Retijë	771	PO
30	Sapniq	996	PO
31	Sarosh	6	PO
32	Senoc	687	PO
33	Vrajakë	838	PO
34	Xërxë	3184	PO
35	Zatriq	535	PO
36	Zoqishtë	659	PO
Totali		56208	
1	Me Kanalizim	52458	93.3
2	Pjesërisht	3586	6.4
2	Pa Kanalizim	164	0.3

Burimi PZHK

3.3.3. Trajtimi i ujërave të ndotur

Në komunën e Rahovecit të gjitha ujërat e ndotura qoftë ato urbane apo nga objektet industriale shkarkohen si të pa trajtura në trupa ujqorë apo mjedis. Këtu përjashtim bënë fshati Kramovik ku UNDP, Komuna e Rahovecit dhe projekti Drin Corda e mbështetur nga Global Environmental Facility (GEF) kanë nënshkruar një marrëveshje për ndërtimin e një impianti ARB (Reaktor Anareobik) -Moqalishte Horizontale për trajtimin e ujërave të zeza në fshatin Karmovik. Ky impiant do të shërbej 480 banorë me një rrjedhje ditore të ujërave të zeza prej 88 l/banorë/ditë i cili ka për qëllim zvogëlimin e shkallës së ndotjes së trupave ujqorë në pikat shkarkuese. Një projekt i tillë duhet shqyrtuar nëse mund të replikohet edhe në ndonjë vendbaim tjetër. Ndërtimi i gropave septike gjithashtu është një zgjidhje tjetër mjaft efikase e trajtimit biologjik të ujërave të zeza.

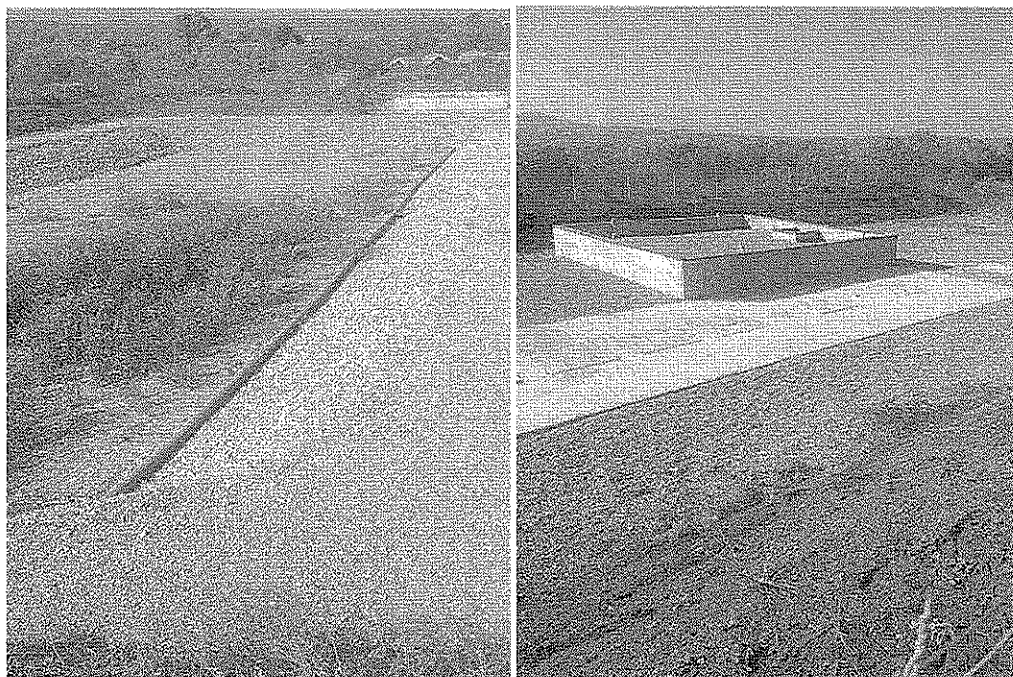

Foto 17, 18 dhe 19 -Moqalishtja Horizontale në Kramovik

3.4 Biodiversiteti dhe Resurset Pyjore në komunën e Rahovecit

3.4.1. Ekosistemet pyjore kryesore

Llojllojshmëria apo biodiversiteti i monumenteve natyrale të karakterit botanik në komunën e Rahovecit dhe peizazhet janë mjaft të pasura si rrjedhojë e klimës mesdhetare nëpërmjet luginës së Drinit të Bardhë që janë të shpërndara gjithandej në teritorin e komunës dhe si të tilla konsiderohen si vlera natyrore të trashëgimisë.

Pyjet dhe tokat pyjore si habitatet më të pasura shtrihen në veri-perëndim të komunës një sipërfaqe të përgjithshme prej rreth 10,800 ha, nga e cila 6,065 ha janë të mbuluara nga pyjet, ndërsa pjesa tjetër e zonës malore është e zhveshur. Degradimi i pyllit është një fenomen si në shumë pjesë të Kosovës, veçanërisht prerjet ilegale, ku rreth 2,200 hektarë të pyllit në regjistrin e komunës rezultojnë si të dëmtuar. Pyjet janë një habitat i mirë për rritjen dhe zhvillimin e llojeve të ndryshme të drujve dhe shkurreve si dhe kafshëve të egra andaj dëmtimi dhe degradimi i tyre ndikon drejtpërdrejt në dëmtimin e biodiversitetit.

Në pyjet kodrinore dominojnë shumë specie të përziera. Dallohen nga drurët gjetherënës si lisi i Turqisë, dhe me rreth 80% bung, ah dhe shkozë. Përhapje më të kufizuar kanë lloje të tjera si limoni (Tili kordata) dëllinja, hiri i zi etj. Lloje të tjera të ulëta janë gjithashtu të pranishme, lloje të shkurreve, si : thana, murrizi, si dhe Corylus-it në zonat e fierit të lartë.

Rreth 15% e territorit total të komunës përbëjnë livadhet dhe kullotat apo përafërsisht 4,208 ha që gjithashtu janë një habitat i mirë i shumë specieve bimore dhe organizmave shtatzor. Është një bazë e mirë për zhvillimin e aktiviteteve bujqësore, veçanërisht në zonat malore si kullota. Këtu rriten bimët e njohura si çaji i malit, kantariumi, kamomili, luleshtrydhet etj. Fauna është shumë e pasur me specie që nuk janë vetëm karakteristikë e kësaj hapësire. Në pyje jetojnë ujkit, dhelprat, lepuri, iriqi, gjarpri i ujit etj. Llojet e peshqve janë të shumta, në Drinin e Bardhë jetojnë 18 lloje, ndërsa më të zakonshmet janë: mustaku, ngjala, krapi, trofta ylber, etj.

3.5. Menaxhimi dhe degradimi i tokës

Si çdo resurs tjetër natyror edhe toka duhet trajtuar seriozisht dhe në mënyrë të integruar për një zhvillim të qëndrueshëm. Trajtimi i integruar, kërkon zbatimin e politikave ekonomike, sociale dhe mjedisore në një mënyrë të përforcuar reciprokisht. Administrimi efikas i tokës, rritja e madhësisë së fermës përmes rregullimit të tokës, mbrojtja e tokës bujqësore nga degradimi i mëtejshëm, mbrojtja e mjedisit dhe arritja e zhvillimit të qëndrueshëm është një sfidë e madhe jo vetëm për Rahovecin. Tokat sikur në shumicën e komunave të Kosovës kryesisht në pjesët urbane dhe zonave përreth shfrytëzohen kryesisht për aktivitete jo bujqësore siç janë ndërtimet për qëllime banimi apo objekte afariste dhe industri, ndërsa në zonat rurale toka kryesisht shfrytëzohen për aktivitete bujqësore.

Gjatë viteve të fundit, është arritur një përparim i madh, megjithatë degradimi i tokës në zonat rurale dhe përreth zonave urbane si rredhojë e zgjerimit të pa kontrolluar urban, ndotja

mjedisore dhe dëmtimet në burimet natyrore janë vetëm disa nga problemet që duhet trajtuar për një menaxhim të mirë të këtij resursi jetik në të ardhmen.

Megjithatë, duhet gjetur një ekuilibër midis nivelit të shfrytëzimit të tokës dhe mbrojtjes së mjedisit. Vonesat në përshtatjen e këtij trajtimi të integruar dhe vazhdimësia me veprimtari, të cilat e dëmtojnë së tepërmi mjedisin, rrezikojnë shëndetin publik dhe pakësojnë cilësinë e jetës, dhe dërgojnë në një rritje të madhe të kostos së përgjithshme të zhvillimit ekonomik.

3.5.1. Degradimi dhe ndotja e tokës

Degradimi i tokës është një nocion kompleks i cili ngërthen në vete edhe shumë përbërës të tokës (toka, uji, bimësia, shkëmbinjë, ajër, klimë, relief), të cilët ndryshojnë në aspektin negativ. Nga aspekti bujqësor degradimi i tokës në përgjithësi nënkupton rënien e përkohshme ose të përhershme të kapacitetit prodhues të tokës dhe rënies së vlerës ekonomike si resurs. Nga aspekti i ndotjes degradimi nënkupton futjen e përbërësve negativ kimik të cilët shkatërojnë jo vetëm uljen e kapacitetit prodhues por edhe efektet negative në shëndetin e njeriut ndërsa nga aspekti i pejsazhit degradimi i tokës nënkupton edhe pamjen e keqe të sipërfaqes së tokës dhe erozionin.

Llojet e degradimit të tokave janë:

- **Erozioni** i shkaktuar nga uji apo era;
- **Ulja e pjellorisë** si pasojë e zvogëlimit të materies organike, degradimit të vetive fizike, zvogëlimit të materieve ushqyese, ndotjeve (plehëra, pesticide, me ujë të ndotur);
- **Moqalizimi** si pasojë e ngritjes së nivelit të ujërave nëntokësore, kullimit jo të mirë apo ujitjes jo përkatëse;
- **Kripëzimi** me rritjen e koncentrimin të kripave në tretjen tokësore si pasojë ujërave të ndotura apo të kripëzuara;
- **Sedimentimi** i shkaktuar nga vërshimet përmes bartjes së materieve të ndryshme nga uji;
- **Ulja e nivelit të ujit nëntokësorë** si pasojë e shfrytëzimit të madh të ujërave nëntokësore;
- **Zhveshja nga vegjetacioni** i tokave si pasojë e prejeve të pyjeve, ndërrimit të destinimit të tokës me çka shkaktohet erozioni;

Ndërsa, shkaktarët kryesor në degradimin e tokave janë: shfrytëzimi jo adekuat i tyre; ndërrimi i destinimit të përdorimit; përdorimi i pa kontrolluar i pesticideve dhe plehërave artificiale; ndotja e ujërave sipërfaqësore; hudhja e mbeturinave jashtë deponive sanitare; shfrytëzimi i pa kontrolluar i resurseve natyrore (pyjet, ujërat, gurëve dhe zhavorit, mineraleve etj.).

Në rastin konkret në komunën e Rahovecit ndotja dhe degradimi i tokave është pasojë e ndotjes së lumenjve nga shkarkimet e ujërave të ndotura dhe të pa trajtuara që për pasojë ka ndotjen e ujërave nëntokësore e me këtë edhe ndotjen e tokave përreth.

Gjithashtu deponitë ilegale janë një tjetër burim i ndotjes dhe degradimit të tokave në komunën e Rahovecit.

Një formë tjetër mjaft prezente e degradimit të tokave është edhe urbanizimi i pa kontrolluar i cili ka qenë i shprehur sidomos në periudhen e pas luftës në zonat përreth qytetit por edhe në disa lagje në mbrendi të qytetit. Për të ilustruar këtë dukuri mjafton të nënvizohet fakti se në komunën e Rahovecit por edhe në shumicën e qyteteve të Kosovë sot kemi ndërtime pa leje duke shkaktuar një kaos urbanistik dhe probleme në furnizim me ujë të pijshëm, shërbime të kanalizimit, menaxhim të mbeturinave dhe zhdukjen e hapësirave të gjelbëruara dhe atyre publike.

3.6. Administrimi dhe menaxhimi i mbeturinave në komunë

Një ndër sfidat kryesore të çdo komuniteti në përmirësimin e gjendjes së mjedisit dhe shëndetit publik mbetet menaxhimi i qëndrueshëm i mbeturinave. Kjo vlen edhe për Kosovën si shtet por edhe për komunën e Rahovecit. Me gjithë arritjet dhe progresin në forcimin e bazës ligjore dhe programore për sektorin e mbeturinave, me gjithë përmirësimin e infrastrukturës për menaxhimin e tyre, mbetet ende hapsirë për angazhim dhe punë për përmirësimin e gjendjes në sektorin e menaxhimit të mbeturinave.

Mbeturinat e ngurta urbane janë temë e vazhdueshme e ankesave nga qytetarët dhe mbesin ende prioritet për të gjitha komunat në Republikën e Kosovës. Një pjesë e madhe e mbeturinave vazhdon të hedhet në mënyrë të pakontrolluar duke krijuar kështu deponi ilegale dhe burim infeksioni për banorët. Për më tepër, sasia e mbeturinave është në rritje dhe komunat janë nën presion të madh që të ofrojnë shërbime më të mira për qytetarët në këtë fushë. Sfidë jashtëzakonisht e madhe është krijimi i sistemit për menaxhimin e mbeturinave në nivelin lokal, duke filluar nga grumbullimi, ndarja, riciklimi, trajtimi dhe deponimi i tyre. Njëri nga problemet deri më tani ishte edhe legjislacioni dhe ndarja e kompetencave për menaxhimin e mbeturinave.

3.6.1. Menaxhimi i Mbeturinave

Për menaxhimin e mbeturinave në teritorin e komunes së Rahovecit, komuna respektivisht Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor ka licencuar dy kompani:

- NDËRRMARRJA PUBLIKE "EKOREGJIONI"- e cila mbulon pjesën më të madhe të teritorit të Rahovecit, dhe
- EKODRINIA operator privat.

Kompanitë të cilat janë e licencuar për administrimin e mbeturinave punojnë në bazë të rregullores për menaxhimin e mbeturinave në komunën e Rahovecit, bazuar në dispozitat e Ligjit Nr. 04/L-060 për Mbeturina e miratuar nga Kuvendi i Kosoves në vitin 2014.

Për menaxhim dhe rregullim sa ma të mirë të sektorit të mbeturinave komuna e Rahoveci krahas zbatimit të ligjit për mbeturina ka miratuar edhe kornizën rregullative dhe dokumente strategjike si vijon:

- Rregulloren për plotësimin e rregullorës për menaxhimin e mbeturinave 01. Nr 4103 të datës 09.12.2015.
- Rregullore për menaxhimin e mbeturinave 01.Nr.239.të dates 30..01.2015 dhe
- Planin Lokal për menaxhimin e mbeturinave të vitit 2016-2021.

Komuna ka përzgjedhur deponinë ku do të hudhen mbeturinat nga konstruktimi dhe demolimi i objekteve të ndryshme ndërtimore.

Mbulimi i shërbimeve në territorin e komunës është i përfshirë në të gjithë territorin apo në 36 venbanimet. Aktualisht operatori me i madh është Ekoregjioni-NJP “Ambienti” i cila sipas shënimeve të komunës ofron shërbim primar të grumbullimit të mbeturinave për 66% të popullatës së përgjithshme, dhe atë 100% të zonën urbane dhe rreth 27% në zonat rurale apo 36,439 banor. Kurse operatori tjetër “Ekodrinia”, shërben kryesisht në pjesën rurale dhe rurale të thellë me përqindje të përgjithshme prej 34%.

Tabela 5. Shërbimet e operatorëve sipas zonave të MM

Operatori	Zona 1	Zona 2	Total	Në %
Ekodrinia	540	1,861	2,401	29.5%
NJP “Ambienti	5,742	-	5,742	70.5%
Total	6,282	1,861	8,143	100.0%

Sasia e mbeturinave e cila grumbullohet brenda një dite sillet 20-30 ton, kurse sipas raporteve të dy kompanive që operojnë në komunën e Rahovecit, shërbimi i grumbullimit të mbeturinave zhvillohet në të gjitha vendbanimet e komunës, megjithatë një pjesë e amvisërive nuk pranon të bëjë marrëveshje me operatorët.

Tabela 6. Lokalitetet të cilat nuk marrin shërbim të plotë të MM

Lokaliteti	Zona	Distanca KM	Rangu Km	Ekonomi Familj.	Ekonomi Familjare/Te Mbulura	Ekonomi Familjare/Pa Mbulura	Gjen.Mbet.ne Vit-Ton	Mbet. Jo- te Menaxh.
Nushpal	Zona 2	7	6-9	32	22	10	40	13
Senoc	Zona 2	7	6-9	101	69	32	125	39
Polluzhë	Zona 2	11	9-12	162	60	102	147	93
Gexhë	Zona 2	12	9-12	165	68	97	120	71
Kazmik	Zona 2	13	12-40	24	8	16	24	16
Bratotin	Zona 2	21	12-40	58	24	34	58	34
Dabidol	Zona 2	21	12-40	138	36	102	117	86
Sarosh	Zona 2	23	12-40	2	1	1	1	0
Guri i kuq	Zona 2	28	12-40	183	56	127	107	74
Mrasor	Zona 2	32	12-40	28	15	13	28	13
Total				892	359	533		439

Burimi PZHK

Edhe përkundër mbulueshmërisë totale me shërbime prap kemi banorë/familje që nuk marrin këto shërbime.

Arsyet kryesore për grumbullimin jo të plotë të mbeturinave janë të ndryshme, si:

- Niveli i ulët i vetëdijes në mesin e banorëve;
- Kapacitetet e kufizuara të Ndërmarrjes Publike për menaxhimin e mbeturinave;
- Mospagesa e një pjesë të përfituesve të shërbimit;

- Mos zgjidhja e çështjes së mbeturinave ndërtimore (demolimeve);
- Problemi i pazgjidhur i menaxhimit të mbeturinave nga mbetjet shtazore;
- Shkalla e ulët dhe informale e ndarjes dhe riciklimit.

3.6.2. Shërbimet e ndërmarrjeve për menaxhimin e mbeturinave

Veprimtaria primare e kompanive të licencuara për menaxhimin e mbeturinave në komunë është:

- ✓ grumbullimi i mbeturinave, dhe
- ✓ transporti i mbeturinave komunale,

Ndërsa shërbim dytësor kanë:

- ✓ Menaxhimin dhe mirëmbajtjen e hapësirave publike.
- ✓ Pastrimin e rrugëve dhe pastrimin e borës gjatë sezonës dimërore
- ✓ Mirëmbajtjen hapësirave të gjelbërta publike .

Kompanitë ofrojnë shërbimet e tyre për tri kategori të konsumatorëve: ekonomitë familjare, biznese dhe institucionet.

Format e shërbimit janë: shërbimi derë më derë dhe konsumatorët të pajisur me kontejnerë, kurse bizneset me kontrata janë të pajisura me kontejnerë të veçantë.

Mekanizmi i inkasimit bëhet përmes inksantëve, arkës ndihmëse dhe llogarive rrjedhëse. Shkalla e arkëtimit për shërbimet e ofruara tek NjP Ambienti është 80-82% që vlerësohet si arkëtim mjaft i mirë. Kjo kompani grumbullon dhe transporton deri në deponinë në Landovicë rreth 8,500 t/vit.

Mbeturinat e mbledhura nga konsumatorët dërgohen në deponinë finale në Landovicë ku edhe bëhet matja përkatëse.

a) Vështirësitë e Kompanive

Objektivat kryesore janë rritja e cilësisë së shërbimeve, rritja e inkasimit dhe e zgjerimit të rrjetit shërbyes në tërë komunën. Por që këto kompani të ofrojnë shërbime cilësore dhe me kohë nevojitet që të bashkëpunohet ngusht me komunitetin që nga burimi i krijimit të mbeturinave e deri tek deponimi i tyre. Ekoregjioni NjP “Ambienti” shërbimet e veta i ofron 1 herë në javë në zonat jashtë qytetit, 2 herë në javë në lagjet periferike dhe çdo ditë në rruget kryesore të qytetit.

NjP “Ambienti” posedon 5 kamion kompaktorë, 1 kamion me cisternë, 1 kamion me rimorkio, 3 traktorë. “Ekodrinia” posedon 3 kamiona 12, 11 dhe 6 tonesh, një kamionetë dhe një cisternë 15000 L.

Kontejneret publik janë mjaft të vjetruar dhe vështirë manipulohen dhe mungesa e kontejnerëve të vegjël familjarë shkakton vështirësi në procesin e grumbullimit të mbetjeve. Gjatë sezonit veror ka prodhim ma të madh të mbetjeve dhe mekanizmi ekzistues shpesh nuk mbërrinë të bëjë transportimin 2 herë në ditë deri në deponinë regjionale në Landovicë, kështu që ndërtimi i një transfer deponie do të lehtësonte shumë grumbullimin me kohë dhe cilësor. Gjithashtu mungesa e ndriçimit publik pamundëson operimin e kompanisë edhe në ndërrimin e natës.

Kompania posedon vetëm një kamion cistern për pastrimin e rrugëve dhe kjo nuk mjafton për ofrimin e këtij shërbimi sekondar sidomos në sezonin e vjeljes së rrushit kur ka rrjedhje të lëngut të rrushit gjatë transportit.

Arkëtimi i taksës për shërbimet e ofruara në shkallë sa më të lartë ju mundëson atyre që të ofrojnë shërbime cilësore por gjithashtu kompanitë duhet të jenë të kujdesshme për shërbim sa më cilësor dhe me kohë. Arkëtimi mbi 80% të shërbimeve në rastin e kompanisë Ambienti krijon një situatë të qëndrueshme financiare por kjo kompani ka telashe me borxhe të vjetra.

3.6.5. Prodhimi dhe përbërja e mbeturinave

Struktura e mbeturinave sipas llojeve të tyre në nivel të Kosovës është kalkuluar duke u bazuar në hulumtimet që janë bërë në 4 qytete të Kosovës: Prishtinë, Prizren, Viti dhe Hani i Elezit në vitin 2012. Hulumtimet janë pjesë e planeve komunale për menaxhimin e mbeturinave të përkrahura nga GIZ, JICA dhe LOGOS.

Përbërja e mbeturinave dëshmon se 75% e mbeturinave janë të riciklueshme; 42% janë mbeturina organike, ndërsa 33% janë lëndë të tjera të riciklueshme.

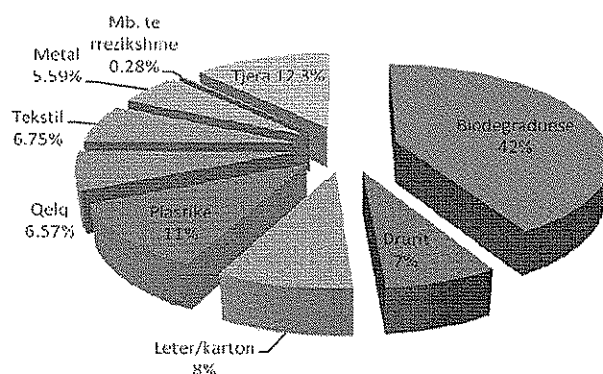

Figura 6. Struktura e mbeturinave

Edhe pse nuk kemi informata për strukturën e mbeturinave për komunën e Rahovecit ajo pak a shumë duhet të jetë e ngjashme me atë në nivel vendi ku dominojnë mbetjet e amvisërisë apo mbetjet biodegraduese.

3.6.6. Reciklimi i mbeturinave

Në komunën e Rahovecit si edhe në shumicën e komunave të Republikës së Kosovës përqindja më e madhe e mbetjeve janë ato biodegraduese apo mbetjet organike të amvisërisë. Karakteristikë e mbetjeve biodegraduese në Rahovec janë mbetjet nga krasitja e hardhisë dhe mbetjet nga përpunimi i rrushit të cilat mund të riciklohen dhe nga to të prodhohen plehëra organik shumë të nevojshëm për bujqësi. Gjithashtu mbetjet nga plastika janë një mundësi tjetër e reciklimit të tyre nëse organizohet ndarja në burim e mbeturinave dhe për këtë qëllim duhet furnizuar me kontejner për ndarjen e tyre dhe duhet organizuar grumbullimi dhe transporti i tyre i veçantë nga ndonjë operator privat. Në Rahovec ekzistojnë tri kompani private Toni, Korenica dhe Pista Ecoplast të cilat bëjnë grumbullimin dhe përpunimin e mbetjeve të plastikës për prodhimin e arkave të plastikës për perime, ulëse për palestra dhe gypa. Lënda e parë për prodhim në këto kompani kryesisht sigurohet nga importi. Është mirë

që komuna në partneritet publiko privat të shqyrtoj mundësinë e reciklimit të mbetjeve të plastikës duke organizuar ndarjen e plastikës në burim të cilën kompanitë e lartpërmendura do ta përdorin si lëndë të parë me plotësime teknologjike që do ta mundësonin këtë.

Foto 20 & 21. Grumbullimi dhe përpunimi i plastikës Toni & Pista

Një prej sfidave në sektorin e menaxhimit të mbeturinave është menaxhimi i mbetjeve kimike industriale, medicinale, shtazore dhe elektrike apo elektronike të cilat nuk janë në kompetencë të drejtpërdrejtë të komunës. Menaxhimi i këtyre llojeve të mbetjeve kërkon urgjentisht të adresohet si në nivel vendi apo edhe në nivel komunal. Reciklimi i këtyre mbetjeve është prej mundësive përmes bashkpunimit publiko privat gjithashtu.

3.7. Ndriçimi publik

Ndriçimi publik në komunën e Rahovecit është bërë vetëm në zonën urbane si dhe në vendbanimet Krushë e Madhe dhe Dejnë me një gjatësi të gjithmbarëshme prej 16.59 km prej të cilave 12.89 km në Rahovec, 1.2 km në Krushë e Madhe dhe 2.5 km në Dejnë. Rrjeti i sistemit të ndriçimit është i përbërë prej shtyllave të drurit dhe disa prej tyre janë shtylla të betonit me lartësi deri në 8.5 m, Distanca në mes të shtyllave është 35 metra.

Është e nevojshme që rrjeti i ndriçimit publik të bëhet në vendbanimet e mëdha dhe të dendura me numër më të madh të popullsisë si dhe në qendrat Sekondare (Ratkoc, Xërxë, Fortesë/Bellacërke, Radoste, Celinë, Drenoc dhe në Krushë të Madhe) në pjesët tjera të pa mbuluara.

3.8. Ndotja akustike-Zhurma

Ndotja akustike është zhurma shqetësuese me ndikim të dëmshëm në veprimtarinë e jetës njerëzore por edhe të kafshëve. Zhurmat, me dhe pa dëshirën tonë, janë bërë pjesë e përditshmërisë sonë.

Burimi i zhurmës në natyrë në mbarë botën është shkaktuar kryesisht nga makinat dhe sistemet e transportit, motorët e automjeteve motorike dhe trenat. Planifikimi i dobët urbanistik mund të shkaktojë ndotje nga zhurma, ndërtime industriale dhe banimi mund të

rezultojnë me ndotje të zhurmës në zonat e banuara. Pra zhurma është ndotje mjedisore karakteristike për zonat urbane andaj kjo vlenë edhe për Rahovecin si qendër urbane por jo vetëm nga se edhe jasht qytetit ka kapacitete industriale si mulliri M&sillosi apo ndonjë kapacitet tjetër. Zhurmë shkaktojnë edhe makinerit ndërtimore dhe ato transportuese, gjeneratorët elektrik apo makinat në trafik. Në qytet burim i ndotjes akustike kryesisht janë muzika e lartë, trafiku i rënduar, ndërtimet pa orar edhe gjatë natës, puna në mobileri, servise apo kafiteri.

Ekspozimi i gjatë ndaj zhurmës mund të shkaktojë shqetësime apo stres, shpërqendrim deri në humbjen e dëgjimit. Nivelet e larta të zhurmës mund të rezultojë në efekte kardiovaskulare dhe ekspozimi ndaj niveleve të larta gjatë një periudhe tetë-orëshe në punë shkakton një rritje statistikore të presionit të gjakut prej pesë deri në dhjetë pikë dhe një rritje në stres duke çuar në rritjen e presionit të gjakut dhe rritjen e incidencës së sëmundjes së arteries koronare.

3.9. Planifikimi urban dhe gjelbërimi publik

Pothuajse të gjitha vendbanimet e komunës së Rahovecit janë formuar në mënyrë spontane. Ndërsa forma e tyre e parregullt është si pasojë e kushteve natyrore të terrenit, por edhe faktorëve shoqëror-ekonomik dhe historik.

Rahoveci si qendër komunale dhe i vetmi vendbanim i karakterit urban vetëm me një pjesë të vogël mund të konsiderohet me plan. Shikuar në aspektin e strukturës morfologjike-urbanistike, dallohen këta tipa të vendbanimeve: Tip i grumbulluar i vendbanimeve dhe i shpërdarë rural.

Vendbanimet e grumbullura strukturën e tyre e karakterizon koncentrimi i madh i objekteve ndërtimore, oborreve ekonomike. Ky tip i vendbanimeve kryesisht është prezent në zonën e ulët të fushës. Oborret ekonomike janë të madhësive të ndryshme, por zakonisht me sipërfaqe të vogla. Ndërsa ato janë të shfrytëzuara në mënyrë maksimale, qoftë në pjesën e përparme, kah rruga, apo në pjesën e mesme të tyre me shumë pak apo fare hapësira të gjelbruara. Si në shumicën e vendbanimeve urbane por edhe rurale të Kosovës edhe në komunën e Rahovecit kemi shumë ndërtime pa leje dhe një zhvillim urban kaotik i cili pamundëson ofrim cilësor të shërbimeve komunale (ujësjellës, kanalizim, rrugë, vendparkim, menaxhim mbeturinash) dhe mungesë të hapsirave të gjelbëruara apo parqe.

3.9.1. Vendbanimet jo formale

Në komunën e Rahovecit janë identifikuar 9 vendbanime jo formale, një nga të cilat ndodhet në zonën urbane dhe 8 në zonat rurale. Në këto vendbanime jetojnë kryesisht banorë të komunitetit rom, ashkali, egjiptian por edhe shqiptar. Këto vendbanime karakterizohen me mungesë të infrastrukturës fizike dhe infrastrukturë sociale si dhe kanë ndikim negativ në mjedis.

Sipërfaqja e përgjithshme e vendbanimeve jo formale në Komunën e Rahovecit është 12.2 ha. Në të gjitha këto vendbanime jetojnë gjithsej 1556, me 293 ekonomi familjare.

Vendbanimet jo formale gjenden në këto vendbanime: Një pjesë e qytetit të Rahovecit, dhe pjesë apo lagje të fshatrave Fortesë/Bellacërk, Xërxë, Gexhë, Radost, Ratkoc, Çifllak, Dabidol dhe dy pjesë të fshatit Drenoc.

4.0. Trafiku dhe infrastruktura rrugore

Trafiku dhe infrastruktura rrugore është një faktor shumë i rëndësishëm në krijimin e një ambienti të pastër dhe të shëndosh. Ndikimi i trafikut dhe infrastruktures rrugore është i madh sidomos në ndotjen e ajrit. Pranë komunës së Rahovecit shtrihen rrugët magjistrale Gjakovë – Prishtinë dhe Gjakovë – Prizren, si dhe atyre regjionale Malishevë – Gjakovë, dhe Rahovec – Suharekë. Territori i komunës ka një rrjet rrugor prej 297 km të të gjitha kategorive. Rrugët magjistrale dhe rajonale janë të asfaltuara dhe në gjendje relativisht të mirë por ka edhe prej atyre brenda qytetit që janë të pa asfaltuara. Gjendja e trafikut është relativisht e mirë ndërsa sa i përket trafikut brenda qytetit ka pak vështirësi në zhvillimin normal të qarkullimit të mjeteve, kjo bëhet edhe më e vështirë kur kemi parasysh praninë e madhe të moto kultivatorëve. Konfiguracioni i terrenit ka ndikuar në dendësi shumë të madhe vendbanimeve në disa lagje të qytetit, si rezultat i kësaj i kemi edhe rrugët shumë të ngushta të cilat përdoren nga të gjithë pjesëmarrësit në trafik. Shumica e këtyre rrugëve janë të asfaltuara mirëpo nuk kanë trotuare/shtigje për lëvizjen e këmbësorëve. Për nga aspekti i mobilitetit rrugët në këto lagje mund të cilësohen si të rrezikshme duke mos i ofruar siguri të mjaftueshme të gjithë pjesëmarrësve në trafik por edhe ndotje të madhe të ajrit.

Qyteti i Rahovecit ka shumë pak hapësira publike apo private të cilat mund të shfrytëzohen për parkingje. Në zonën qendër nuk ka hapësira as mundësi për krijimin e parkingjeve, kjo njëherit është edhe një shqetësim sepse është një hapësirë shumë e vogël tek rrethrotullimi në qendër të cilin qytetarët e shfrytëzojnë për parking, i cili e pengon rrjedhën e qarkullimit normal.

Në qytetin e Rahovecit gjithashtu mungojnë shtigjet për çiklistë deri më tani, edhe pse në PZHK është përmendur që janë të nevojshme këto shtigje. Në të ardhmen nëse qyteti vazhdon të rritet në pjesën e rrafshët është mirë që të parashihen, dhe të inkorporohet edhe kjo formë e transportit.

Komuna përveç trafikut rrugore ka edhe atë hekurudhore e cila e lidhë Prizrenin – Fushë Kosovë, mirëpo aktualisht kjo linjë është jashtë funksionit

Në komunën e Rahovecit ekzistojn katër kategori të rrugëve (të klasifikuara në Kosovë), duke filluar prej rrugëve magjistrale e deri tek ato të pa kategorizuara.

Tabela 7. Rrjeta e rrugëve në komunën e Rahovecit

Nr.	Përshkrimi	Gjatësia në km	%
01	Rrugë magjistrale	6.51	1%
02	Rrugë regjionale	64.37	20%
03	Rrugë urbane	67.37	12%
04	Rrugë lokale	109.47	19%
05	Rrugë të pa kategorizuara	315.24	56%
TOTALI		562.96	100%

VI. IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE MJEDISORE ME PRIORITET

Problemet mjedisore me prioritet sipas mendimit të grupit punues të PLVM të për gjenden mjedisore të komunës së Rahovecit dhe zhvillimet me prioritet sipas fushave janë:

Fushat:

- ❖ Ajri
- ❖ Uji
- ❖ Toka
- ❖ Biodiversiteti

Problemet mjedisore me prioritet:

- 1) Ndotja e ajrit;
- 2) Ndotja e Ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore;
- 3) Furnizimi me ujë të pijes dhe trajtimi i ujërave të zeza;
- 4) Menaxhimi i mbeturinave komunale;
- 5) Toka dhe degradimi i tokës;
- 6) Mbrojtja e tokës bujqësore, pyjeve dhe tokave pyjore dhe zhvillimi i turizmit
- 7) Zhurma;
- 8) Planifikimi urban, gjelbërimi publik dhe zonat rekrativo-sportive.

Anketimet me qytetar

VII. VLERËSIMI I PROBLEMEVE PRIORITARE SIPAS FUSHAVE

Vlerësimi i problemeve prioritare është bërë sipas kësaj metode:

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Ndikimi	Prioriteti
	Lista e shkaqeve që sjellin problemin e që mund të jenë fizike dhe njerëzor	E lartë E mesme, dhe E Ulët	Numri i banorëve ose përqindja e popullsisë së prekur	Paraqet ndikim negativ në: Mjedis, Shëndet, Mirëqenie.	I matur me shkallën: * = Pak i rëndësishëm ** = Mesatarisht i rëndësishëm *** = Shumë i rëndësishëm (kërkon zgjidhje të menjëhershme).

Cështia mjedisore: 1. Ndotja e ajrit

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Ndikimi	Prioriteti
Përqendrimi i lartë i ndotësve në ajër tejkalon standardet e BE dhe ato të vendit	✓ Trafiku i dendur në zonën urbane, ✓ Mirëmbajtja dhe infrastruktura rrugore jo e mirë në periferi dhe zona rurale; ✓ Transporti publik i vjetruar & i pa organizuar ✓ Cilësia e karburanteve dhe vjetërsia e makinave ✓ Përdorimi i tëngjillit dhe peletit për ngrohje në Sistemin individual të ngrohjes; ✓ Gurthyesit dhe makineritë ndërtimore & transportuese	E lartë në rreth 60 % të territorit të komunës.	60% të komunitetit të komunes	Cilësia e dobët e ajrit me përqëndrim të lartë të pluhurit, blozës dhe gazrave në ajër e që për pasojë paraqet kërcënim serioz në shëndetin e popullatës që preket	**
Monitorimi i cilësisë së ajrit	✓ Mungesa e monitorimit të parametrave ndotës dhe cilësisë së ajrit sipas kërkesave dhe standardeve vendore dhe të BE-së	E lartë	I tërë komuniteti	Të dhënat mungojnë	***

Cështjet mjedisore: 2. Ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Vlera e lartë e shpenzimit biologjik dhe kimik të oksigjenit ShBO ₅ , ShKO, pH	✓ Shkarkimi i ujërave urbane dhe industriale direkt në lumenjë pa trajtim paraprak ✓ Përdorimi i pesticideve dhe plehrave kimik në bujqësi ✓ Huhja e mbeturinave në lumenjë dhe rrjedha ujore	E lartë	Rreth 35% e komunitetit.	Ndotje e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore Dëmtim i shëndetit publik Dëmtim i ekosistemit	***
Përqëndrim i lartë i materieve të suspenduara	✓ Mungesa e impianteve për trajtim primar, sekondar apo terciar të ujërave të ndotura ✓ Hedhja e mbeturinave në trupa ujorë	E lartë	Rreth 70% e komunitetit	Ndotje e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore Dëmtim i shëndetit publik Dëmtim i ekosistemit	***

Cështjet mjedisore: 3. Toka dhe degradimi i tokës

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Ndotja e tokës rreth zonave urbane	✓ Depozitimi i ndotësve të ujit në tokë nga ujrat e zeza dhe mbeturinat	E lartë përgjatë shtrijës së rrjedhave ujore	Vendbanimet të cilat janë në zonën e ndotjes.	Degradim i tokës Dëmtim i shëndetit dhe Dëmtim i ekosistemit	***
Ndotja e tokës përgjatë rrugëve magjistrale	✓ Depozitimi i ndotësve të ajrit në tokë (dhe) nga gazrat e linuara nga trafiku	E ulët	30% popullsisë afër rrugëve kryesore.	Degradim i tokës Dëmtim i shëndetit dhe Dëmtim i ekosistemit	**
Degradimi i tokës nga urbanizimi i hovshëm	✓ Ndërtimet pa leje dhe moszbatimi i ligjit ✓ Ndërtimi në toka bujqësore të kategorive I-IV	E lartë	Rreth 45% përreth zonave urbane	Degradim i tokës Humbja e tokës bujqësore Humbja e sip.gjël bëruara	***
Ndotja e tokave përgjatë lumenjëve	✓ Shkarkimet e ujërave të zeza dhe atyre industriale në trupa	E lartë	Rreth 60% e komunitetit	Degradim i tokës Dëmtim i shëndetit dhe	***

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Ndofja e tokave nga mbeturinat	✓ Deponitë ilegale të mbeturinave	E lartë	Rreth 30% e komunitetit	Dëmtim i ekosistemit Ulje e prodhimit bujqësor	***
Niveli i lartë i mbetjeve të metaleve të rënda në toka bujqësore	✓ Përdorimi i shtuar i pesticideve dhe plehrave kimike ✓ Depozitimi i mbetjeve industriale dhe elektronike në deponi ilegale	E ulët	5 %	Degradim i tokave dhe humbja e pjellorisë së tokave, Dëmtim i shëndetit nga rreziku i futjes së mbetjeve në zingjirin ushqimor	*

Cështjet mjedisore: 4. Menaxhimi i mbeturinave komunale

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Infrastrukturë jo e mjaftueshme për grumbullimin e mbeturinave nga kontejnerët deri në deponi.	✓ Kontejner të vjetruar publik, për mbeturina; ✓ Mungesa e pikave (VGM) për kontejnerë publik në qytet; ✓ Mekanizëm i pamjaftueshem për transport të mbetjeve ✓ Mungesa e makinave vetshkarkuese; ✓ Mungesa e një transfer deponie	I mesëm I tërë territori i komunës.	I tërë territori i komunës,	Ndofje e mjedisit, Dëmtim i shëndetit Zënie e hapësirave publike Krijimi i deponive ilegale Dëmtim i peisazhit natyror	***
Deponitë ilegale.	✓ Mungesa e kontejnerëve familjar (shportave) në zona rurale ✓ Refuzimi i disa qytetarëve për shërbim të organizuar të menaxhimit të mbetjeve ✓ Vetëdija e ulët e qytetarëve ✓ Mungesë e mjeteve të transportit të mbeturinave veçanërisht gjatë verës	E lartë I tërë territori i komunës.	Rreth 30% territori i komunës.	Ndofje e mjedisit Dëmtim i shëndetit Dëmtim i peisazhit natyror Ulje e imazhit të qytetarëve	***

	✓ Mungesa e transfer deponisë				
Mos reciklimi i mbeturinave	✓ Mungesa e fondeve ✓ Vetëdija dhe edukimi i qytetarëve në ndarje të mbeturinave ✓ Interesimi jo i mjaftueshëm i sektorit privat.	E mesme	I tërë komuniteti.	Rritja e volumit të mbeturinave, Dëmtimi i shëndetit & mjedisit Krijimi i deponive ilegale	**
Vetëdija dhe edukimi i publikut	✓ Niveli jo i duhur i njohurive të komunitetit për menaxhimin e mbeturinave; ✓ Edukimi mjedisor i pamjaftueshëm	E lartë	I tërë territori i komunës.	Ndotje e mjedisit Dëmtim i shëndetit Krijimi i deponive ilegale Dëmtim i peisazhit natyror Ulje e imazhit të qytetarëve	** *

Cështjet mjedisore: 5. Furnizimi me ujë cilësor të pijes dhe trajtimi i ujërave të zeza

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Mungesë e ujit të mjaftueshëm dhe cilësor në disa lagje të qytetit dhe 5 fshatave	✓ Mungesë e burimeve dhe rrjetit në disa vendbanime rurale ✓ Rrjet i amortizuar ✓ Ndërrhyrjet ilegale në rrjet ✓ Humbjet teknike dhe komerciale,	I ulët	Komiteti i 5 fshatrave,	Ujje e cilësi së jetesës dhe higjienës Shkurtime të shpeshta të ujit Rrit shpenzimet e konsumatorëve. Rrit pakënaqësinë e qytetarëve dhe ulë shkallën e arkëimit të shërbimeve	** *
Mungesa e rrjetit të kanalizimit në 5 vendbanime dhe ato jo formale	✓ Mungesa e fondeve ✓ Menaxhimi jo i mirë i shërbimeve ✓ Ndërtimet pa leje	E mesme	10 % e komunitetit	Ndotje e mjedisit Dëmtim i shëndetit Degradim i tokave Dëmtim i peisazhit natyror	***
Mostrajtimi i ujërave të ndotura dhe shkarkimi në trupa ujqor	✓ Mungesë e fondeve për studime dhe investime ✓ Mungesë bashkëpunimi me sektorin privat dhe atë ndërinstitucional.	E lartë	95 % komunes.	Ndotje e mjedisit Dëmtim i shëndetit Degradim i tokave Dëmtim i peisazhit natyror	** *

Cështjet mjedisore: 6. Planifikimi urban dhe gjelbërimi publik dhe zonat rekreative-sportive

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Zhvillimi urban i pakontrolluar dhe ndërtimet pa leje.	✓ Plan rregullativ- urban i skaduar? ✓ Mungesa e një studimi urbanistik. ✓ Mos zbatimi i ligjit dhe planit urban ✓ Vendbanimet jo formale	E lartë	70 % e qytetit apo zonave periferike.	Ndotje e mjedisit Dëmtim i shëndetit Degradim i tokave Dëmtim i peisazhit natyror	***
Mungesa e hapësirave të mjaftueshme për parkingje në qytet.	✓ Mungesa e fondeve publike ✓ Mungesa e bashkëpunimit dhe partneritetit PP ✓ Mungesa e hapësirave në qytet	Zona urbane e qytetit E lartë	Popullsia urbane.	Krijimi i pengesave në trafikun urban.	***
Hapësira të gjelbëruara të pamjaftueshme	✓ Mungesa e fondeve të mjaftueshme ✓ Moszbatimi i planeve rregullative ✓ Mosmirëmbajtja e hapësirave të gjelbëruara ekzistuese	E lartë	Popullsia urbane.	Ajër i papastër, Dëmtim i shëndetit Mungesa e një hapësire gjelbëruese	***
Mungesa e hapësirave rekreative gjelbëruese	✓ Mungesa e fondeve për këtë destinim. ✓ Moszbatimi i planeve rregullative	E mesme	I tërë komuniteti.	Nuk ka kushte rekreative dhe sportive për qytetarët e të gjitha grup-moshave. Mungesë të kushteve për një mjedis çlodhës dhe argëtues për qytetarët brenda në qytet.	**
Mungesa e stazave dhe ndriçimi	✓ Mungesa e fondeve ✓ Mungesa e planeve për zgjerimin stazave dhe ndriçimit	E Mesme	I tërë komuniteti.	Zvogëlimi i numrit të vizitorëve, Zvogëlimi i të hyrave, Rrezikimi i sigurisë gjatë natës, Ndotja e mjedisit nga pluhuri dhe balta.	***

Cështjet mjedisore: 7. Mbrojtja nga zhurma

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Niveli i lartë i zhurmës në zonën urbane	✓ Trafiku i dendur, ✓ Gjeneratorët e rrymës, ✓ Muzika lartë në lokale nate	E mesme	50 % e popullsisë.	Në shëndetin publik të qytetarëve. Ndotjen e ajrit Prishjen e pejsazhit dhe qetësisë	**
Niveli i lartë i zhurmës dhe vibrimeve si pasojë e aktivitetëve ndërtimorë	✓ Aktivitetet ndërtimore gjatë natës ✓ Makineritë e rënda të amortizuara ✓ Gurthyesit dhe makinat e rënda transportuese ✓ Mungesë e barrierave mbrojtëse kundër zhurmës	E mesme	40% e popullsisë..	Prishjen e qetësisë publike Ndotjen e mjedisit Rrezikimin fizik të qytetarëve	**

Cështjet mjedisore: 8. Mbrojtja e tokës bujqësore, pyjeve dhe zhvillimi i turizmit

Problemi	Shkaku	Shkalla e ndikimit	Popullsia që preket	Pasojat	Prioriteti
Mungesa e planit për mbrojtjen e tokave bujqësore	✓ Ka mungesë të kapaciteteve profesionale. ✓ Neglizhenca e palëve me interes në përgatitjen e planit.	E lartë	I tërë komuniteti.	Përdorim i paplanifikuar i tokave bujqësore dhe tokave pyjore.	***
Humbja dhe degradimi i tokës bujqësore.	✓ Ndërtimet në tokat bujqësore të klasit I,II dhe III në tokat e rregulluara apo të ujtura ✓ Urbanizimi i pa kontrolluar	E lartë	Rreth 40 % e popullsisë.	Humbje tokës bujqësore dhe tokës pyjore të cilësisë së lartë. Ulje e prodhimit bujqësor	***
Ndotja e tokave nga përdorimi i plehrave dhe pesticideve jo përkatëse	✓ Mungesa e njohurive elementare për përdorimin e drejtë të plehrave dhe pesticideve? ✓ Qarkullimi i pesticideve jo cilësore në treg. ✓ Mungesa e analizave të tokës dhe udhëzimi në bazë të tyre.	E mesme	I tërë komuniteti rural.	Ndotja e mjedisit-tokës bujqësore dhe prodhimeve bujqësore. Dëmtim i shëndetit dhe Ndotje e mjedisit.	***

Prejia e pa kontrolluar e pyjeve dhe zjarret pyjore	✓ Prejia pa përfilljen e metodave dhe kriterëve profesionale. ✓ Shkaktimi i zjarreve në mungesë të kujdesit apo me qëllim. ✓ Mungesë financimi në ripyllëzime dhe pyllëzime	E lartë	I gjithë komuniteti.	Dëmtton mjedisin, Ndikon në ndryshime klimatike & biodiversitet, Dëme ekonomike dhe Dëmtim i shëndetit dhe mjedisit	***
Prejje e pyjeve në tokat pyjore me përfirësi të madhe dhe buzë rrjedhave ujore	✓ Mungesa e kategorizimit të pyjeve “ Pyje me Karakter Mbrojtës “	E mesme	I gjithë komuniteti	Shkakton erozionin e tokave, Ndikon në cilësinë e ujit dhe Shkakton vërshime.	
Zhvillimi i turizmit në territorin e Komunës.	✓ Mungesë e planit rregullues, i cili përcakton në mënyrë të drejtë në përputhje me kriteret mjedisore vendet e zhvillimit të turizmit dhe agro-turizmit.	E mesme	I gjithë komuniteti.	Zhvillim jo i qëndrueshëm Mungesë e turizmit ekologjik, Ujje e të hyrave dhe zvogëlim i vendeve të punës	**

VIII. PLANI I VEPRIMIT

Plani i Veprimit: 1. Ndotja e Ajrit

Problemi	Veprimet/projektet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
1. Përqendrimi i lartë i ndotësve në ajër tejkalon standardet e BE dhe vendit	✓ Reformimi i transportit publik- a) Zgjerimi i zonave të parkingut; b) Monitorimi i implementimit të standardit Euro 4 për nivelin e emitimit të gazrave c) Blerja e autobusve të ri; ✓ Mirëmbajtja e rrugëve në qytet (pastrimi, larja) ✓ Asfaltimi i rrugëve në zona rurale ✓ Kontrollimi i cilësisë së lëndëve djegëse për ngrohje ✓ Zgjerimi i sipërfaqeve të gjelbruara ✓ Ndalimi i djegës së mbeturinave	Komuna Qeveria; Donatorët Ekoregjioni Komuna Komuna Komuna Qeveria		✓ Përmirësimi gradual i cilësisë së ajrit. ✓ Ulje e nivelit të PM₁₀, PM_{2,5} brenda normave ligjore dhe të OBSH. ✓ Ulje të numrit të rasteve me sëmundje të frymëmarrjes. ✓ Krijimi i një mjedisi më të shëndetshëm dhe me një peisazh të bukur natyror.
3. Ndotja e ajrit nga sistemet ngrohëse individuale	✓ Ndërtimi i rrjetit të ngrohjes qendrore në objekte publike (shkolla, spitale, qerdhe) ✓ Izolimi i objekteve publike dhe banesave kolektive ✓ Shqyrtimi i mundësisë së ngrohjes me energji të ripërtitshme (diellore, apo nentokesore) ✓ Zëvendësimi i përdorimit të tëngjillit dhe naftës me burime tjera (pelet, mbetje organike, dru); ✓ Vendosja e paneleve diellore në objekte publike	Komuna, Donatorët Komuna, Donatorët Komuna Partenritet PP Komuna		✓ Përmirësimi i cilësisë së ajrit. ✓ Ulje e nivelit të PM₁₀, PM_{2,5} brenda normave ligjore dhe të OBSH ✓ Krijimi i një mjedisi më të shëndetshëm
4. Monitorimi i cilësisë së ajrit	✓ Hartimi i planit për monitorimin e ajrit sipas standardeve; ✓ Vendosja e pajisjeve për monitorimin e ajrit ✓ Ngritja e kapaciteteve institucionale për monitorim	Komuna MMPH Donatorët Komuna, Donator Komuna,		✓ Krijimi i bazës së të dhënave të besueshme ✓ Numër i mjaftueshëm i pikave monitoruese ✓ Bazë e konsoliduar e të dhënave ✓ Staf i trajnuar.

Plani i Veprimt: 2. Mbrojtja dhe përmirësimi i ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
Vlera të larta të shpenzimit biologjik dhe kimik i oksigjenit ShBO ₅ , ShKO ₂ , pH dhe parametrat tjerë	✓ Ndërtimi i impianteve për trajtimin primar të ujërave të zeza (gropa septike, ligatina, kolektor) ✓ Pastrimi i shtratit të lumenjve nga mbeturinat & ngritja e vetdijes publike ✓ Vendosija e impianteve për trajtim terciar me kapacitete më të vogla	Komuna, MMPH Donatorët Komuniteti Bizneset Komuna Komuniteti	20,000-30,000, varsisht nga kapaciteti 50,00-100,000	✓ Shkallë e ulët e shpenzimit kimik dhe biologjik i O₂ ✓ Mbrojtje e shëndetit dhe ekosistemit ✓ Ndarja e ujërave ✓ Trajtim primar dhe sekondar i ujërave të zeza
Përqëndrim i lartë i materieve të suspenduara	✓ Ndërtimi i kolektorëve anësor të ujërave të zeza përgjatë rrjedhave ujore ✓ Trajtimi/neutralizimi paraprak i ujërave industriale të shkarkuara	Komuna Qeveria Donatorët Komuna Komuniteti		✓ Mbrojtje e tokave nga erozioni ✓ Mbrojtje e ekosistemit ✓ Mjedis dhe shëndet më i mirë

Plani i Veprimt: 3. Toka dhe degradimi i tokës

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
Ndodja e tokës nga depozitimi i mbeturinave urbane	✓ Hulumtimi shtresës sipërfaqësore të tokës (dheut) në zonën e ndikuar nga depozitimi i mbetjeve urbane ✓ Ngritja e pikave të reja të grumbullimit të mbetjeve, ✓ Implementimi i UA për gjoba, ✓ Riciklimi i mbetjeve organike (Prodhim kompost) ✓ Ndarja dhe riciklimi i mbetjeve inorganike,	Komuna, MMPH Komuna Kompania Komuna Bizneset Kompania Bizneset		✓ Njohurit për nivelin e ndotjes së tokave nga ndotësit e ajrit. ✓ Përmirësimi i cilësisë së tokave ✓ Përmirësimi i cilësisë së ajrit ✓ Mbrojtja e mjedisit dhe tokave ✓ Rritje e të hyrave
Ndodja e tokës nga depozitimi i ndotësve të ajrit nga shkarkimet në trafik urban dhe ndërrurban,	✓ Hulumtimi shtresës sipërfaqësore të tokës (dheut) në zonën e ndikuar nga trafik urban dhe ndërrurban,	Komuna MMPH		✓ Njohurit për nivelin e ndotjes së tokave nga ndotësit e ajrit. ✓ Përmirësimi i cilësisë së tokave

komunikacion.	✓ Ngritja e brezave gjelbërues mbrojtës rreth rrugëve kryesore			✓ Përmirësimi i cilësisë ajrit ✓ Mbrojtja e mjedisit dhe tokave ✓ Rritje e të hyrave
Dëmtimi i tokave nga ndërrimi i përdorimit në zonën urbane ashtu edhe në atë rurale	✓ Parandalimi i ndërtimeve pa leje dhe vazhdimi i legalizimeve, ✓ Hartimi i Planit të ri Urban ✓ Formalizimi i vendbanimeve jo formale	Komuna		✓ Zbatimi i planit detal urbanistik, ✓ Zhvillim urban i planifikuar ✓ Hapësira publike sipas standardeve,
Deponitë ilegale	✓ Parandalimi i krijimit dhe eliminimi i tyre përmes shtrijës së shërbimeve, ✓ Furnizimit me kontejner familjar ✓ Zbatimi i ligjit dhe UA për gjoba ✓ Largimi i deponive dhe sanimi i sipërfaqeve ✓ Fushata vetëdijësimi	Komuna Kompania Donator	10,000€/vit	✓ Zhdukja e deponive ilegale ✓ Zgjerimi i gjelbërimit ✓ Ajër dhe mjedis më i pastër
Degradimi i tokave nga vërshimet	✓ Pastrimi dhe rregullimi i rrjedhave ujore, ✓ Monitorimi dhe pengimi i hujës së mbeturinave inerte urbane në shtretër ✓ Ndalimi i ndërtimeve në zonën vërshuese ✓ Ndalimi i ngushtimit të shtretërve të rrjedhave ujore me ndërtime dhe mbjellje të druave buzë shtratit.	Komuna Qeveria		✓ Pengimi i erozionit dhe shtresimit të lymit, ✓ Mbrojtja nga vërshimet ✓ Mbrojtje e ekosistemit

Plani i Veprimt: 4. Menaxhimi i mbeturinave komunale

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
1. Kapacitete të pamjaftueshme institucionale dhe administrative në zbatimin e ligjit.	✓ Fuqizimi i kapaciteteve administrative dhe mbikqyrjes. ✓ Zbatimi i UA për gjoba ✓ Fuqizimi i kapaciteteve të inspektorve mjedisor & bujqësisë	Komuna MMPH		✓ Nivel më i lartë i zbatimit të ligjit ✓ Përmirësim i shërbimeve të MM, dhe ✓ Mjedis më i pastër dhe më i shëndetshëm.
2. Infrastruktura jo e mjaftueshme për	✓ Blerja dhe furnizimi me kontejnerë me vëllim prej 1.1m ³ shporta prej 120 l dhe 240 l;	Komuna Kompanitë		✓ Eliminimi i deponive ilegale ✓ Përmirësimi i shërbimit të grumbullimit

grumbullimin e mbeturinave nga Kontejnerët deri në deponi.	✓ Përcaktimi dhe rregullimi i pikave për vendosjen e kontejnerëve; ✓ Hartimi i planit për dinamikën e zbrazjes së kontejnerëve dhe transportin e mbeturinave	Donatorët Komuna Kompania Komuna		dhe transportit të mbeturinave ✓ Rritja e efikasitetit në menaxhimin e mbeturinave komunale, ✓ Mbrojtja e shëndetit dhe përmirësimi i pejsazhit
3. Krijimi i deponive ilegale të mbeturinave.	✓ Eliminimi i deponive ilegale dhe rehabilitimi dhe kultivimi i tyre; ✓ Zbatimi i UA për gjoba	Komuna	5,000-10,000€/vit	✓ Zhdukja e deponive ilegale, ✓ Zgjerimi i gjelbërimit ✓ Krijimi i pejsazhit natyror
4. Riciklimi i mbeturinave komunale.	✓ Riciklimi i ambalazheve prej letre dhe plastike; ✓ Nxitja e Partneritetit Publiko-Privat (PPP) ose Pjesëmarrja e Sektorit Privat (PSP) në menaxhimin dhe riciklimin e mbeturinave.	Komuna dhe Bizneset.		✓ Ulje e sasisë së mbetjeve që shkojnë në deponi. ✓ Rritje e të ardhurave të komunës dhe bizneseve të riciklimit ✓ Mjedis më i sigurt dhe më i pastër. ✓ Rritja e punësimit
5. Ndërgjegjësimi dhe edukimi publik për mbeturinat dhe ndarjen e tyre.	✓ Organizim i fushatave & trajnimeve ✓ Publikimi i materialeve të shkruara. ✓ Organizimi i aktivitete të ndryshme në ditët mjedisore. ✓ Konkurse/gara mjedisore nëpër shkolla, ✓ Fushata vetdijësimi për reduktimin e mbetjeve në burim “Së bashku, për një mjedis të Shëndetshëm” ✓ Vetëdijësimi i publikut për rrezikun nga djegëja e mbeturinave dhe materialeve tjera në vende të hapura	Komuna, dhe OJQ-të. Mediat Komuna, OJQ Shkollat	15,000-20,000€/vit	✓ Rritja e efikasitetit në menaxhimin e mbeturinave komunale, ✓ Rritja e vetëdijës qytetare Mjedis më i pastër.
6. Ndarja jo e qartë e përgjegjësi në menaxhimin e mbetjeve	✓ Licencimi i operatorëve sipas ligjit për mbeturina; ✓ Ndarja e saktë e fushëveprimit të operatorëve për menaxhimin e mbeturinave	Komuna MMPH		✓

Plani i Veprimit 5. Furnizimi me ujë cilësor të pijes dhe trajtimi i ujërave të zeza

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
Furnizimi i pa mjaftueshëm me ujë të pijes për disa vendbanime rurale dhe jo formale	✓ Zgjerimi i rrjetit në zonat e reja të qytetit dhe zona jo formale ✓ Zgjerimi i rrjetit në zonat rurale ✓ Gjetja e burimeve të reja	Kompania Komuna Donatorët		✓ Rritja e mbulueshmërisë me ujë cilësor ✓ Mjedis dhe shëndet më i mirë për qytetarë ✓ Arkëtim më i lartë i shërbimeve
Mungesa e sistemit të rrjetit të kanalizimit në vendbanimet rurale dhe në vendbanime joformale në qytet.	✓ Zgjerimi i rrjetit në zonat e reja të qytetit dhe ✓ Zgjerimi i rrjetit në zonat rurale	Kompania Donatorët Komuna		✓ Mbulueshmëri më e madhe e qytetarëve me shërbime të kanalizimit ✓ Përmirësimi i florës dhe faunës të lumenjëve ✓ Mbrojtja e tokave nga ndotjet ✓ Mbrojtja e mjedisit dhe shëndetit
Ngulfatja dhe mbyllja e gypave dhe pushtave	✓ Zëvendësimi i gypave të vjetër të kanalizimit në gjithë zonën ✓ Legalizimi i lidhjeve ilegale. ✓ Vendosja e gypave me dimensione përkatëse	Kompania e Ujësjellsit, Donatorët Komuna		✓ Shërbim cilësor ✓ Eliminim i rrjedhjeve dhe mbylljes së gypave ✓ Qasje e gjitë komunitetit ✓ Arkëtim më i lartë i shërbimeve

Plani i Veprimit 6. Planifikimi urban dhe gjelbërimi publik

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efektet
Zhvillimi urban i pakontrolluar nga ndërtimet pa leje.	✓ Zbatimi planeve urbanistike dhe rishikimi i ndërtimeve pa leje; ✓ Parandalimi dhe vazhdimi i legalizimit të ndërtimeve pa leje ✓ Studime inxhinierike për rrjetin nëntokësor dhe përpilimi i planeve për infrastrukturë	Komuna Qeveria Donatorët	...	✓ Zhvillim urban i planifikuar ✓ Të gjitha objektet e legalizuara ✓ Hapësira publike sipas standardeve, ✓ Qasja në rrugë, ujësjellës dhe kanalizim e siguruar ✓ Hapësirat të gjelbëruara publike, zonat tregtare, industriale terene sportive sipas standardeve, ✓ Zhvillim i qëndrueshëm i zonës urbane
Mungesa e	✓ Ndërtimi i zonave të reja parkingut	Komuna		✓ Qasje më e lehtë në shërbim të qytetarëve

hapësirave për parkingje në qytet.	✓ Dhënia me koncesion e hapësirave për parkingje nëntokësore,	Qeveria Sektori privat	dhe vende të reja të punës. ✓ Ndotje më e vogël e ajrit, ✓ Mjedis më i shëndoshë, ✓ Trafik i rregulluar
Hapësira të pa mjaftueshme të gjelbëruara,	✓ Zgjerimi i hapësirave të gjelbëruara ✓ Mbjellja drunjtëve dekorativ në oborret e objekteve publike, arsimore, shëndetësore e fetare dhe përrreth ndërtesave kolektive të banimit.	Komuna Komuna Kompania Shkollat Komuniteti	✓ Mjedis i pastër ✓ Vende të mjaftueshme pushimi dhe çlodhje. ✓ Florës së tyre me pemë dhe bimësi të re.
Hapësira të pa mjaftueshme rekreative dhe sporte të ndryshme në natyrë.	✓ Krijimi dhe rregullimi zonave rekreative-sportive në parqet e qytetit dhe hapësira tjera publike ✓ Ndërtimi i tereneve sportive në shkolla	Komuna	✓ Hapësira sportive rekreative të mjaftueshme dhe të qasshme për të gjitha grupmoshat. ✓ Krijimi i një mjedisi çlodhës dhe argëtues për qytetarët.

Plani i veprimit 7. Mbrojtja nga zhurma

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efekti
Mungesa e një studimi për zonimin e shkallës së ndikimit të zhurmës tek qytetarët	✓ Krijimi i hartave të zhurmës, dhe përcaktimi i zonave të ndjeshme (Konsulencë).	Komuna MMPH	20,000	✓ Mbrojtja e shëndetit të banorëve të ndikuar nga emitimi i zhurmës.
Mbrojtja nga emitimet e nivelit të lartë zhurmës dhe vibrimit.	✓ Krijimi i barrierave përkatëse për të zvogëluar pengesat e shkaktuara nga zhurmat dhe vibrimet. ✓ Monitorimi i nivelit të zhurmës ✓ Ri-organizimi i trafikut gjatë sezonit veror dhe të vjeljes së rrushit ✓ Ndalimi i veprimtarive ndërtimore gjatë oreve të natës	Komuna Kompanit ndërtuese		✓ Mbrojtja e shëndetit të banorëve të ndikuar nga emitimi i zhurmës.

Plani i Veprimt 8. Mbrojtja e tokës bujqësore, pyjeve dhe tokës pyjore

Problemi	Veprimet	Institucioni përgjegjës	Kostoja (€)	Efekti
Toka bujqësore/ pyjore të ndotura dhe degradimi i tyre	✓ Analizimi laboratorik i ndotësve të tokës bujqësore ✓ Monitorimi dhe parandalimi i ndërrimit të destinimit të tokave bujqësore, zbatimi i ligjit për toka bujqësore. ✓ Ndarja e zonës urbane dhe bujqësore ✓ Trajnimi i bujqve për përdorimin e pesticideve dhe plehrave kimike ✓ Edukimi dhe ngritja e vetdijes së qytetarve përmes shpërndarjes së broshurave & fletpalosjeve për mbrojtjen e tokës & ujit nga ndotjet	Komuna MBPZHR OJQ	5,000/vit 10,000/vit 5000/vit	✓ Ngritje të njohurive për përdorimin e mjeteve dhe plehrave, pesticideve adekuate. ✓ Fermer të trajnuar në përdorimin e pesticideve dhe plehrave kimike ✓ Zbatimi përkatës i pakos teknologjike në kultivimin e bimëve ✓ Mbrojtje e shëndetit dhe mjedisit
Prejja e ilegale dhe e Pakontrolluar e pyjeve	✓ Ndërtimi i kapaciteteve menaxhuese ✓ Pëllëzimi sipërfaqeve të zhveshura dhe ripëllëzimi i sipërfaqeve pyjeve të degraduara si dhe ✓ Planifikimi i sipërfaqeve të reja për pëllëzim	Komuna APK Qeveria Donatorët		✓ Mbrojtje e mjedisit & biodiversitetit ✓ Mbron zonën nga erozioni. ✓ Rrit vlerat turistike të zonës. ✓ Pasurim i florës dhe faunës së zonës ✓ Rritja e cilësisë dhe sasisë së ujërave
Djegia e pyjeve dhe mos zëvendësimi i tyre	✓ Masat për mbrojtje nga zjarri ✓ Shenjëzimi i zonave të ndjeshme ✓ Hapja e korridoreve kundër zjarrit, ✓ Ndërtimi i vrojtoreve dhe bazeneve për shuarjen e zjarreve pyjore ✓ Trajnimi i zyrtarëve që ruajnë pyjet ✓ Përgatitja e broshurave fletpalosjeve për masat e mbrojtjes nga zjarrit	Komuna APK Donatorët		✓ Mbrojtja e mjedisit ✓ Mbrojtja e biodiversitetit ✓ Rritja e vlerave turistike të zonës ✓ Rritja e të hyrave për komunitetin ✓ Mbrojtja e shëndetit
Zhvillimi i turizmit në territorin e Komunës,	✓ Hartimi i planeve menaxhuese për zonat turistike, ✓ Përpilimi i guidave ✓ Ndërtimi i shtigjeve për ecje ✓ Ndërtimi i shtigjeve për biçikleta ✓ Ndriqimi i pjesëve të caktuara.	Komuna, Bizneset APK		✓ Zhvillim i qëndrueshëm i zonës ✓ Rritja e vlerave turistike ✓ Rritja e të hyrave për komunitetin ✓ Zvogëlon papunësinë ✓ Krijon mundësi për biznese tjera

LISTA E PROJEKTEVE PRIORITARE

LISTA E PROJEKTEVE PRIORITARE

Nr	Emri i projektit	Vlera	Periudha
1	Edukimi dhe vetëdijësimi i qytetarëve për faktorët ekologjik/mjedisor (ajër, ujë, tokë, mbeturina, biodiversitet)	10,000€	2020
2	Rritja e sipërfaqeve gjelbëruese në zonën urbane të qytetit	150,000€	2020-2022
3	Ngritja e kapaciteteve në menaxhimin e mbeturinave dhe ndarjen e mbeturinave në burim;	10,000€	2020
4	Marreveshtja për partneritet PP në reciklimin e mbeturinave		2020
5	Furnizimi me shporta familjare për mbeturina 1000 copë	50,000€	2020-2021
6	Furnizimi me kontejner publik 350 copë	350,000€	2020-2024
7	Rregullimi i hapësirave për vendosje të kontejnerve në qytet;	100,000€	2021-2013
8	Kompostimi mbetjeve të biodegradueshme (PPP);		Vazhdueshem
9	Edukimi dhe vetëdijësimi i publikut për shfrytëzimin e transportit publik dhe biçikletave;	10,000€	2020
10	Përmirësimi dhe rregullimi i transportit publik urban dhe ndërrurban (blerja e autobusve të ri)	100,000/vit	2020-2024
11	Ngritja e kapaciteteve në menaxhimin e mbeturinave (inspektionit qytetarët dhe policia);	5,000-10,000/vit	2021-2022
12	Promovimi i shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme (biomasa, panelet solare, energjia e erës, hidro-energji) për sistemin e ngrohjes	15,000	2020
13	Vlerësimi i cilësisë dhe shkallës së ndotjes të tokave bujqësore në territorin e Komunës;	20,000€	2020-2022
14	Organizimi i trajnimeve dhe këshillimeve për përdorimin e pesticideve dhe plehrave kimike në kulturat bujqësore.	10,000-15,000€	2021-2022
15	Ndermarrja e masave mbrojtëse kundër erozionit në toka bujqësore dhe pyjore (masa agroteknike anti erozive, pyllezim, prita, pregj)	100,000€	2020-2025
16	Zgjerimi i rrjetit dhe shërbimeve të ujit të pijes në fshatrat Drenoc, Opterushë dhe Mrasor;	125,000-150,000€	2020-2023
17	Ndërtimi i gropave septike në të tri fshatra	30,000€/vit	2021-2023
18	Zgjerimi i rrjetit të kanalizimit në fshatrat Fortesë, Kramovik dhe Mrasor	50,000€/fshat	2022-2024
19	Ndriqimi i rrugëve në pjesët periferike të qytetit dhe fshatrave,	20,000 €/vit	2020-2024
20	Mbrotja e monamenteve natyrore rrethimin dhe përshkrimin e gjendjes së tyre dhe mirëmbajtjen e tyre.	50,000€	2020-2025

Projëktet e planifikuara në sektorin e ujit nga KRU "Gjakova" për komunën e Rahovecit

Përshkrimi i projektit	Vlera e parashikuar e kontratës €
Ndërrimi i rrjetës shpërndarëse në fshatin Krusha e Madhe në drejtim të Drini i Bardhë L= 900m, gypa nga Ø63 -75 /16 bar.	15,000.00
Ndërtimi i trasesë së ujësjellësit për uji të pijes, Rakita-ETC-Xerxe L=2.660 m	90,000.00
Ndërrimi i gypit ne Rahovec Rr. UÇK, L= 500 m, Ø125	18,000.00
Sanimi dhe renovimi i objekteve ndërtimore të Stacionit të pompimit nr. 2 në Rahovec	22,000
Ndërrimi i gypit në Rahovec Rr, Tafil Zyberaj L=800 m Ø90	12,000.00
Ndërrimi i Gypit ne Rahovec Rr. Bekim Isma L= 300m Ø100	10,000.00
Ndërrimi i gypit në Rahovec Rr. Ali Sokoli L=365 m Ø160 dhe 90	18,000.00
Punët në ndërrimin e gypave – Rahovec (Rrjeta e vjetër nga Azbest Cimento)	150,000.00
Ndërrimi i gypit shtytës stacionit të pompave Opterushë deri te rezervuari Opterushë 1 V=200 m ³	220,000.00
Furnizimi me ujë i fshatit Pastasel, Guri i Kuq dhe Polluzha	456,972.00
Ndarja e zonave dhe furnizimi me gravitacion ne Polluzhë	60,000.00
Furnizimi me ujë i fshatit Babovc	7,000.00
Ndërtimi i rezervarit komplet V=600m ³ me gyp furnizues ne Rahovec dhe ndërrimi i gypit shtytës dhe shpërndarës dhe rehabilitimi i ujësjellësit ekzistues për Hoqe te Madhe	310,000.00
Ndërrimi i gypit AC 300/250/200 Xerxe-Gexhe-Radost-Dejn L=10.700 m ... me PE DN300/250/200/16 bar	590,000.00
	1,978,972.00€

01 Nr. 33/2019
Rahovec, 26.12.2019

